

МЕМЛЕКЕТ БАСШЫСЫ ВИЦЕ-ПРЕЗИДЕНТТІ ҚАБЫЛДАДЫ

Қасым-Жомарт Тоқаев Вице-Президент Ерлан Қариннің ішкі саясаттың басым бағыттарын жүзеге асыру, Президент тапсырмаларын орындау мен бастамаларын ілгерілету, соның ішінде бірінші шақырылған Құрылтайдың алғашқы сессиясының ашылуында және Қазақстан Халық Кеңесінің бірінші сессиясында айтылған міндеттерді іске асыру жөніндегі есебін тыңдады.

Атап айтқанда, Вице-Президент конституциялық құндылықтарды түсіндіру және насихаттау, «Таза Қазақстан» жобасын жүзеге асыру, жана қоғамдық этика қалыптастыру, «Заң мен тәртіп» қағидатын ілгерілету, «Адал азамат» бірінғай тәрбие бағдарламасын енгізу бойынша атқарылған жұмыстар жөнінде баяндалды.

Сондай-ақ Мемлекет басшысына этносаралық келісімді нығайту, балалардың құқығы мен мүддесін қамтамасыз ету, мемлекеттік ақпараттық саясатты жетілдіру секілді ішкі сая-

саттың негізгі бағыттары жөнінде мәлімет берілді.

Кездесу соңында Президент конституциялық қағидаттар мен құндылықтар ұлттық болмыстың және қоғамдық мәдениеттің ажырамас бөлігіне айналуға тиіс екенін атап өтіп, бірқатар тапсырма берді.

Қасым-Жомарт Тоқаевтың айтуынша, патриотизм, жауапкершілік, еңбекқорлық, бірлік және азаматтардың жасампаз максаттар жолында жұлдырқай жұмылуы елімізді қарқынды дамытудың маңызды алғышарттары саналады.

ҚАЗАҚ ХАЛҚЫНЫҢ РУХАНИ МҰРАСЫМЕН ТАНЫСТЫ

Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев Қазақстанға мемлекеттік сапармен келген Король Филипп және Патшайым Матильдамен бірге Ұлттық музейді аралады.

Мәртебелі меймандар музей кешенінің сәулеттік ерекшеліктерін және Ұлы даланың мәдени-тарихи мұрасын паш ететін экспозициялар кеңістігін тамашалады.

Әсіресе бірегей археологиялық қазбалар, ежелгі зергерлік өнер үлгілері, соның ішінде Есік қорғанынан табылған «Алтын адам» мен Берел, Талды-2, Таксай, Шілікті обаларынан шыққан алтын бұйымдар қойылған Алтын залына ерекше назар аударылды. Этнография залында қонақтар қазақ халқының салт-дәстүрімен, тұрмысымен, материалдық және рухани мәдениетімен танысты. Сондай-ақ бельгиялық суретші Джеймс Энсор шығармаларының көрмесі ұсынылды. Бельгиялықтар Королі мен Патшайы-

мы Құрметті қонақтар кітабына естелік жазба қалдырды.

Сондай-ақ құрметті қонақтар қазақ халқының ат баптау дәстүрімен танысты. Бельгиялықтар Королі Филипп пен Патшайым Матильда сапар аясында халқымыздың бай мәдениетімен және рухани мұрасымен етене танысуға айрықша мән берді.

Президент Қасым-Жомарт Тоқаевтың резиденциясында құрметті қонақ болған корольдік отбасы шетел басшылары елімізге сыйға тартқан асыл тұқымды арғымақтарды да тамашалады.

Король мен Патшайымға бапкерлер сәйгүліктердің шығу тегі, күтімі туралы әңгімелеп, қазақ халқының ұлттық ойындарынан шағын көрініс қойды.

АҚОРДА

БІРЛЕСКЕН ЖОБАЛАРДЫҢ БАҒЫТЫ АЙҚЫНДАЛДЫ

Президент Қасым-Жомарт Тоқаев пен Король Филипп Қазақстан – Бельгия іскерлік кеңесінің төртінші отырысына қатысты.

Мемлекет басшысы әуелі Қазақстан – Бельгия іскерлік кеңесінің төртінші отырысында Король Филипп пен Патшайым Матильдаға ілтипат білдірді.

Президент мәртебелі меймандардың осы іс-шараға қатысуы тату достық пен екіжақты серіктестікті жана әрі сапалы деңгейге шығаруға деген ортақ ұмтылысты көрсететінін атап өтті.

Қасым-Жомарт Тоқаев Бельгия Қазақстан экономикасындағы 10 ірі инвестордың қатарына кіретінін айтты. Соңғы жиырма жылда бельгиялық ком-

паниялар экономикамызға 15 миллиард доллардан астам қаржы құйған.

Елімізде агроөнеркәсіп кешені, денсаулық сақтау, фармацевтика, озық технологиялар мен энергетика салаларында 100-ден астам бельгиялық және бірлескен кәсіпорын табысты жұмыс істейді. Олардың қатарында Jan De Nul, Sarens және Ahlers сияқты жетекші бельгиялық компаниялар бар. Екіжақты сауда көлемінің өсіп келе жатқаны қуантады. Биылғы 8 айдың қорытындысы бойынша екі ел арасындағы сауда-сат-

тық шамамен 10 пайызға өсті. Сонымен қатар сауда үдерістерін жеңілдету және тауар айналымы өсімін арттыру үшін әлі де көп жұмыс атқаруымыз қажет. Сонда ғана халықтарымыздың қалауына қол жеткізетінімізге сенімдімін. Қазақстан Бельгияның Орталық Азия аймағындағы ірі сауда серіктесі саналады, — деді Мемлекет басшысы.

Президент екіжақты сауда-экономикалық байланыстарды кеңейтуге Король Филипптің айрықша үлес қосқанына тоқталды.

— Сіз 16 жыл бұрын Қазақстанға сауда миссиясын бастап келдіңіз. Бұл қадам елдеріміздің іскер топтары арасындағы ұзақмерзімді ықпалдастыққа берік негіз қалады. Сіздің Бельгия бизнесіне көрсетіп келе жатқан қолдауыңыз серіктестігімізді ілгерілетуге зор ықпал етті. Дегенмен ынтымақтастықты одан әрі жандандыруға әлеуетіміз жеткілікті, — деді ол.

Қасым-Жомарт Тоқаевтың пікірінше, көлік-логистика қарым-қатынасты нығайтатын негізгі бағыттардың бірі саналады. Президент Қазақстан теміржол және автокөлік инфрақұрылымын, Орта дәліз бойындағы теңіз порттары мен терминалдарын жаңғыртуға ауқымды инвестиция құйып жатқанын мәлімдеді.

— Осы орайда Еуропадағы ірі логистикалық орталықтың бірі ретінде Бельгияның бай тәжірибесінен үйренеріміз көп. Антверпен — Брюгге порт кешені мен Каспий теңізіндегі Ақтау, Құрық порттары арасында нәтижелі серіктестік орнайтынына сенімдіміз. Бұл Қазақстанның металл, мұнай химиясы мен ауыл шаруашылығы өнімдерін үлкен нарыққа шығаруға мүмкіндік береді, — деді Қасым-Жомарт Тоқаев.

(Жалғасы 2-бетте)

СУ СПОРТЫН ДАМУҒА ӘЛЕУЕТ МОЛ

Ақордада Қасым-Жомарт Тоқаев World Aquatics президенті Хусейн Әл-Мусалламмен кездесті.

Әңгімелесу барысында Мемлекет басшысы халықаралық ұйымның Қазақстан су спорты түрлері федерациясына көрсеткен қолдауын жоғары бағалап, өзара серіктестікті нығайтуға ниетті екенін растады.

Қасым-Жомарт Тоқаев қазақстандықтардың су спорты түрлеріне қызығушылығы артып келе жатқанын жеткізіп, отандық атлеттер ел намысын халықаралық деңгейде, соның ішінде Олимпиада ойындары мен әлем чемпионаттарында

лайықты қорғап жүргеніне тоқталды. Осы орайда Президент Дмитрий Баландиннің Рио-де-Жанейро Олимпиадасындағы тарихи жеңісін, Әділбек Мусиннің 2022 жылы өткен Азия ойындарында қола медальға ие болғанын еске салды.

Мемлекет басшысының айтуынша, елімізде бұқаралық және кәсіби спортты дамытуға, жоғары деңгейдегі халықаралық жарыстар өткізуге қажетті жағдай жасалуда. Әсіресе, спорт инфрақұрылымын жетілдіруге назар аударылып отыр.

Хусейн Әл-Мусаллам қол жеткізілген табыстар мен қазақстандық спортшылардың биыл XX жазғы Азия ойындарында көрсеткен шеберліктері елдің спорт саласын өркендетуге айтарлықтай әлеуеті бар екенін айғақтайтынын атап өтті.

Мемлекет басшысы әлемде және Қазақстанда су спорты түрлерін дамытуға үлес қосқаны үшін World Aquatics президенті Хусейн Әл-Мусалламды II дәрежелі «Достық» орденімен марапаттады.

ПРЕЗИДЕНТ БАКУГЕ БАРДЫ

Мемлекет басшысы Азиядағы өзара іс-қимыл және сенім шаралары жөніндегі кеңестің 7-саммитіне қатысу үшін Баку қаласына жұмыс сапарымен барды.

Президент Қасым-Жомарт Тоқаевты Баку әуежайынан Әзербайжан Премьер-министрінің орынбасары Самир Шарифов күтіп алды.

ASTANA MEDIA WEEK: МЕДИА ӨКІЛДЕРІ БАС ҚОСҚАН АЛАҢ

Астанадағы Бейбітшілік және келісім сарайында оныншы Astana Media Week апталығы басталды. Мерейтойлық іс-шараға мемлекеттік органдардың, отандық және шетелдік бұқаралық ақпарат құралдарының, технологиялық компаниялар мен медиа өкiлдерi өкiлдерi жиналды.

(Жалғасы 2-бетте)

АҚОРДА

15 ҚАЗАН 2026 | БЕЙСЕНБІ

БІРЛЕСКЕН ЖОБАЛАРДЫҢ БАҒЫТЫ АЙҚЫНДАЛДЫ

(Басы 1-бетте)

ЦИФРЛЫҚ ЭКОНОМИКАНЫҢ МАҢЫЗЫ ЗОР

Мемлекет басшысы жасанды интеллект пен технологиялық индустрияны дамыту өзара серіктестіктің негізгі бағымдығы екенін айтты.

— Жасанды интеллект пен цифрлық технология мүмкіндігін пайдалана отырып, Alem.AI, Alatau City секілді ірі бастамаларды жедел іске асырамыз. Өнеркәсіптің озық салалары аталған орталықтарда қалыптасады. Бельгияның жартылай өткізгіштерді зерттеу саласында позициясы мықты. Осы артықшылықты ескеріп, бірлескен жобаларды іске асыруға және серіктестікті дамытуға болады, — деді Президент.

Қасым-Жомарт Тоқаев энергетика және мұнай химиясы салаларындағы ынтымақтастық перспективасына баса назар аударды.

— Қазақстан еуропалық нарыққа тұрақты түрде мұнай жеткізеді. Сонымен қатар жанартылатын қуат көздері, энергия тиімділігін арттыру, өнеркәсіпті декарбонизациялау және сутегі өндірісі салаларындағы ынтымақтастықтың әлеуеті зор. Бельгия компанияларын шикізатты терең өңдеу, химия өнеркәсібі және қосылған құны жоғары полимер өнімдерін шығару бағыттарында бірлескен жобаларды іске асыруға шақырамын, — деді Мемлекет басшысы.

Президент жасыл энергетикаға көшу және цифрлық экономиканы дамыту аса маңызды минералдар саласындағы өндірістік кооперация мүмкіндіктеріне жол ашатынына тоқталды. Қасым-Жомарт Тоқаев Король Филипптің мемлекеттік сапары аясында аса маңызды минералдар бойынша Қазақстан — Бельгия дөңгелек үстелі ұйымдастырылғанын атап өтті.

— Еліміз Еуропа өнеркәсібі үшін ауадай қажет 34 шикізат түрінің 21-ін өндіреді. Сонымен қатар Бельгияға титан мен молибден өнімдерін тасымалдайды. Біздің ресурс әлеуетіміз бен Бельгияның инвестициясын, технологиясы мен білім-білігін ұштастыра отырып, осы өте маңызды салада стратегиялық серіктестік құра аламыз. Бүгінгі іс-шараның нәтижесі нақты инвестициялық және технологиялық жобаларға ұласады деп үміттенемін. Мақсатымыз — отандық өңдеу өнеркәсібін өркендетіп, қосылған құны жоғары тауар шығару. John Cocke III және Qagmet компаниялары мырышталған болат пен қорғаныш жабындарын өндіру бойынша серіктестікті жолға қоймақ. Бельгиялық әріптестердің

геологиялық барлау, шикізат және металл өңдеу жобаларына қатысуын құптаймыз, — деді Президент.

Қасым-Жомарт Тоқаев Қазақстан өнімділікті арттыруға, ауыл шаруашылығы өнімдерін қайта өңдеуге, сондай-ақ су және жер ресурстарын тиімді пайдалануға баса мән беретінін айтты. Бұдан бөлек, Президент медицина мен фармацевтика салаларындағы серіктестікті нығайтудың маңызына назар аударды.

— Біз ІВА компаниясымен ынтымақтастықты құптаймыз. Бұл Қазақстандағы протонды терапияға қолжетімділікті арттырады. Сала мамандарын даярлауға және клиникалық зерттеулер жүргізуге қатысты бірлескен бағдарлама онкологиялық ауруларды емдеудің озық тәсілдері бойынша құзыретімізді нығайтуға мүмкіндік береді. Бельгияның фармацевтикалық компанияларын елімізде өндіріс орындарын ашуға шақырамыз, — деді Қасым-Жомарт Тоқаев.

Сондай-ақ Мемлекет басшысы Қазақстан өз азаматтарымен бірге жұмыс істей алатын озық ойлы әрі іскер тұлғаларды тартуға мүдделі екенін айтты.

— Мұндай мамандар елімізге неғұрлым көп келсе, соғұрлым баршамызға пайдалы болар еді. Өйткені осы арқылы аламыз арасындағы қарым-қатынас жақсарып, кәсіби байланыс жандана түседі. Халқымыз осындай аралас-құралыстық бағалайды. Қазақстан Президенті ретінде мен үшін елімізге келетін азаматтардың шыққан тегі емес, ең алдымен, қарым-қабілеті мен ақыл-ойы маңызды, — деді Президент.

Бұдан кейін Мемлекет басшысы инвестициялық климатты жақсарту, заңнаманы жетілдіру, адал бәсекені қорғау және инвесторлармен тікелей диалог өрбіту бойынша қабылданып жатқан жүйелі шараларға тоқталды.

— Халықаралық зерттеу және рейтинг агенттіктерінің бағалауына сәйкес, жуықта Қазақстан әлемнің ең ықпалды елдерінің арасында 34-орынға тұрақты. Макроэкономикалық көрсеткіштерге зер салсақ, еліміз көптеген салада, атап айтқанда, әлеуметтік қорғау, инновациялық саясат, цифрландыру, ЖИ-ді дамыту, сыртқы саясат, ғылым және білім, заң үстемдігі қағидатын орнықтыру, қоршаған ортаны аялау, экологиялық мәдениетті ілгерілету, волонтерлік қозғалысты қолдау, ең маңыздысы, адамның құқығы мен бостандығын қорғауда елеулі прогреске қол жеткізді. Бұл қағидаттардың барлығы Конституцияда бекітілген. Азаматтар, Президент ретінде мен де оны мүлтіксіз сақтауымыз қажет. Біздің ұранымыз — «Бірлігіміз — әралуандықта!». Аталған қағидатқа сүйене отырып, елдегі тұрақтылық пен бейбітшілікті сақтауға бар күшімізді саламыз. Осылайша, барлық шетелдік, соның ішінде Бельгия компанияларына қолайлы әрі ашық іскерлік климат қалыптастырдық, — деді Президент.

БАЙЛАНЫСТАРДЫ НЫҒАЙТУДЫҢ АЛҒЫШАРТЫ

Король Филипп Брюссельде және Астанада Еуропа мен Орталық Азия

арасындағы байланыстарды нығайтуға қажетті алғышарттардың барлығы бар екенін атап өтті.

— Еуропалық одақтың дәл ортасында орналасқан Бельгия Еуропа нарығына шығатын қақпа ретінде елеулі рөл атқарады. Сондай-ақ технология, инновация, таза энергетика, логистика және халықаралық сауда саласында айтарлықтай тәжірибеге ие. Ал Қазақстан еуразиялық кеңістіктің маңызды аумағы саналады. Географиялық тұрғыдан оңтайлы орналасуының және мол табиғи ресурстарының арқасында Қазақстан әлем экономикасында ерекше орны бар аймақтық сауда, инвестиция және жасыл экономиканы дамыту орталығына айналды. Мұның бәрі ынтымақтастықты одан әрі тереңдетуге шынайы негіз болады, — деді ол.

Бельгиялықтар Королі екі елдің бизнес өкілдерін энергетика, аса маңызды минералдар, көлік-логистика, қаржы және туризм сияқты перспективті салаларда ықпалдастықты жандандыруға шақырды.

— Бельгия мен Қазақстанның арасы географиялық жағынан алшақ болғанымен, мақсат-мұраттарымыз, амал-өрекеттеріміз және табандылығымыз тұрғысынан өте жақын елдерміз, — деді Король Филипп.

Бұдан кейін Мемлекет басшысы мен құрметті қонақтар Alem.AI халықаралық жасанды интеллект орталығын аралады. Президент Қасым-Жомарт Тоқаевқа, Бельгиялықтар Королі Филипп пен Патшайым Матильдаға музей экспозиция-

сы, роботты техника аймағы және ЖИ-кинотеатр мүмкіндіктері таныстырылды.

Құрметті қонақтарға Alem.AI орталығын дамытудың ұзақмерзімді стратегиясы, TUMO Astana білім беру бағдарламасы, сондай-ақ Қазақстан — Бельгия бірлескен жасанды интеллект және математика зертханасының жұмысы туралы мәлімет берілді. Зертханада NeuroLeap (ЖИ, нейроғылым мен бейімделу оқыту салаларындағы зерттеулер) және ParkScreen (Паркинсон ауруын алдын ала анықтайтын ЖИ скрининг әдістері) секілді бастамалар қолға алынған.

Іс-шара барысында Гент университетінің атынан Қазақстанның талантты оқушылары мен студенттеріне телескоп табысталды. Телескопта Нобель сыйлығының физика саласы бойынша лауреаттары Франсуа Энлердің, Герард ́т Хоофтың және Мишель Майордың, сондай-ақ бельгиялық астронавт Франк Де Винненің қолтаңбасы бар.

Президент Қасым-Жомарт Тоқаев, Король Филипп және Патшайым Матильда Ректорлар форумына қатысты. Alem.AI халықаралық орталығында Қазақстан мен Бельгия жоғары оқу орындары жетекшілері бас қосқан іс-шара өтті. «Білім беру мен ғылыми зерттеулерге жасанды интеллекттің әсері» тақырыбын арқау еткен жиын интерактивті пікірталас форматында ұйымдастырылды.

Пікірталасқа қатысушылар жасанды интеллект технологиялары жоғары білім мен заманауи ғылым саласына қандай өзгеріс әкелетінін егжей-тегжейлі талқылады. Атап айтқанда, Қазақстанның Еуропа мен Азия арасындағы аймақтық хаб, сондай-ақ білім беру, зерттеулер және инновациялар бағытындағы ынтымақтастыққа арналған стратегиялық алаң ретіндегі рөлі қарастырылды.

Академиялық, сондай-ақ білім беру ортасында жасанды интеллект пен оқу машинасын пайдалануға, оқу және оқыту үдерістеріндегі жаңа технологияның ықпалына баса назар аударылды. Форум аясында Қазақстан мен Бельгия жоғары оқу орындары серіктестігін кеңейту, бірлескен білім беру әрі зерттеу бастамаларын іске қосу, академиялық ұтқырлықты дамыту және жоғары мектептегі цифрлық трансформация салаларында тәжірибе алмасу мәселелері пысықталды. Іс-шара қорытындысы бойынша екі ел университеттері арасында бірқатар келісім мен меморандумға қол қойылды.

М.ЖАЛҒАСҰЛЫ

ЖЕМІСТІ ЖЕТІ ЖЫЛ

БАСПАНА – БАСТЫ НЫСАНА

Қазақстанда кейінгі 7 жылда 118,3 млн шаршы метр тұрғын үй салынды. Бұл – мемлекет жүргізген жүйелі реформалардың нақты нәтижесі. Осы аралықта жеңілдетілген ипотека, жалдамалы баспана қоры, зейнетақы жинағын пайдалану тетігі іске қосылып, халықтың осал топтарына арналған жобалар кеңінен жүзеге асты.

Еркебұлан НҮРЕКЕШ

Қасым-Жомарт Тоқаев Президент қызметіне кіріскелі баспана мәселесі әлеуметтік саясаттың негізгі бағытына айналды. 2019 жылдан бастап құрылыс қарқынын үдету, тиімді несиелеу жолдарын табу, осал топтарды қолдау мақсатында кешенді қадамдар жасалды. Әсіресе көпбалалы отбасылар, мүмкіндігі шектеу-

лі жандар, жас мамандар мемлекет на- зарынан тыс қалған жоқ.

Президент 2019 жылғы Жолдауында Үкіметке бірыңғай тұрғын үй саясатын әзірлеуді тапсырған. Содан бері құрылыс қарқыны артты. Ұлттық статистика бюросының дерегіне, 2024 жылы республика бойынша 19,1 млн шаршы метр пайдалануға берілген. 2025 жылы бұл көрсеткіш 20,1 млн шаршы метрге жеткен. Оның 13,52 млн шаршы метрі көпөтерлі

тұрғын үйлерге, 6,42 млн шаршы метрі жекеменшік жер үйлерге тиесілі. Құрылыс көлемі жағынан ірі қалалар көш басында тұр. Былтыр Астанада 4,81 млн, Алматыда 2,61 млн, Шымкентте 1,38 млн шаршы метр тұрғын үй ел игілігіне ұсынылды. Өңірлерде де он өзгеріс байқалады: Жетісу облысында статистика 11 пайыз, Алматы облысында 10,2 пайыз, Қарағанды облысында 9 пайыз өскен. Биыл да құрылыс қарқыны бәсеңдеген жоқ. Мысалы, қантар-тамыз айларында 11,33 млн шаршы метр аудан бой көтерді. Мұның өзі былтырғы сәйкес кезеңмен салыстырғанда 3,6 пайыз жоғары.

Мемлекеттің әлеуметтік саясаты халықтың қаржылық құралдарын қатар дамытты. «Нұрлы жер» бағдарламасы аясында жаңа тұрғын үй алқаптарына су, электр, жылу, көріз желілері тартылды, сондай-ақ кредиттік және жалдамалы баспана салу тетіктері қалыптасты. «Отбасы банк» млн-даған адамның баспанаға қаржы құйып, қарыз алуына қарайласып жатыр. «Бақытты отбасы» бағдарламасы көпбалалы, мүгедектігі бар бала өсіріп отырған, толық емес отбасыларға мүмкіндік сыйласа, «7-20-25» бағдарламасы азаматтардың бастапқы баспанаға қол жеткізуін көздейді. Зейнетақы жинағының бір бөлігін пайдалану құқығы да халықтың тұрмысын түзеуге септігін тигізді. Президент 2021 жылғы Жолдауында бұл бастаманың нәтижесіне ерекше тоқталды. Үлескерлердің ақшасын алаяқтықтан қорғау үшін «Қазақстан Тұрғын үй Компаниясы» та- рапынан кепілдік беру тетігі бекітілді.

Тұрғын үй құрылысының дамуы тек бір саламен шектелмейді. Жаңа ТК-лар салынғанда құрылыс материалдарына, логистикаға, инженерлік жұмыстарға, жиһаз-мүлікке, құрал-жабдыққа сұраныс артады. Жаңа мөлтек аудандарға су, электр, жылу желілері, жолдар, әлеуметтік нысандар қажет болады. Өз кезегінде бұл экономиканың тамырына қайтадан қан жүгіртеді.

Ұлттық статистика бюросының мәліметінше, 2025 жылы Қазақстандағы тұрғын үй қорының жалпы ауданы 448 млн шаршы метрге жуықтаған. Жан басына шаққанда баспанамен қамту көрсеткіші 25,1 шаршы метрлі (қалада — 27,4, ауылда — 21,3 шаршы метр) құраған. Ендігі міндет — осы қарқыннан айырылмай, жан-жақты қолдау шараларын әлі де жалғастыру.

ASTANA MEDIA WEEK: МЕДИА ӨКІЛДЕРІ БАС ҚОСҚАН АЛАҢ

(Басы 1-бетте)

Іскерлік бағдарлама «MEDIA. HUMAN. AI: трансформацияның 10 жылы. Сенімнің жаңа архитектурасы» атты пленарлық отырыспен ашылды. Іс-шараға Мәдениет және ақпарат бірінші вице-министрі Қанат Ысқаков, Euronews телеарнасының Әзербайжандағы бюро басшысы әрі өңірлік коммуникациялар жетекшісі Надира Тюдор, Smart Advanced Technologies & Innovation Inc. компаниясының бас директоры Нежат Унсал, Meta компаниясының Азия-Тынық мұхиты аймағындағы өнімдерге қатысты мемлекеттік саясат жөніндегі директоры Филип Чуа, ЮНИСЕФ-тің Қазақстандағы өкілінің міндетін атқарушы Эльвира Яушева және Q.AI компаниясының бас директоры Дмитрий Мун қатысты.

Отырыста соңғы он жылдағы медиа саласындағы өзгерістер, жасанды интеллекттің редакция жұмысына ықпалы, ақпараттың шынайылығы мен цифрлық дәуірде аудитория сенімін сақтау мәселелері қарастырылды.

Медиа апталық аясында «AI, IT & MEDIA: Жауапкершілік шегі» атты технологиялық пікірталас, «Жасөспірімдердің жасына сай келетін цифрлық ортаны қалыптастыру: бұл қалай болуға тиіс?» тақырыбындағы шеберлік сабағы және «Central Asia in English: Аударма бізді неге жаһандық

етпейді?» халықаралық редакциялық зертханасы өтті. Сонымен қатар «Ояну: ақпаратты қабылдау, саралаудың тың тәсілі және сыни интеллект» және «Жасанды интеллект көмегімен көптілді хабар тарату» тақырыптарында шеберлік сабақтары ұйымдастырылды.

Бағдарламада Қазақстан мен Орталық Азияны халықаралық ақпарат кеңістігінде таныту мәселесіне де ерекше мән берілді. Jibek Joly / Silk Way, The Astana Times, Qalam Global, Euronews, AnewZ және басқа да БАҚ өкілдері ағылшын тіліндегі журналистиканы дамыту, шетелдік аудиторияға арналған контент әзірлеу және халықаралық ынтымақтастықты кеңейту жолдарын талқылады.

Алдағы күндері мемлекеттік ақпараттық саясат, мемлекеттік органдар мен БАҚ арасындағы байланыс, өңірлік редакцияларды қолдау, отандық контент пен жарнама нарығын дамыту мәселелері сөз болады. Сондай-ақ жасанды интеллектті қолдану, ақпараттың шынайылығын тексеру және цифрлық медиаплатформаларды дамыту бойынша тәжірибелік сабақтар өтеді.

Мерейтойлық медиа апталық 16 қазанда Qazaqstan Media Awards марапаттау рәсімімен аяқталады. Салтанатты жиында «Тұмар» және «Үркер» ұлттық сыйлықтарының лауреаттары марапатталады.

ҚҰРЫЛТАЙ

РЕСПУБЛИКАЛЫҚ БЮДЖЕТ ЖОБАСЫН МАҚҰЛДАДЫ

Құрылтай Спикері Айбек Дәдебайдың төрағалығымен өткен Құрылтай отырысында депутаттар «2027-2029 жылдарға арналған республикалық бюджет туралы» заң жобасын бірінші оқылымда мақұлдады. Сондай-ақ «Қазақстан Республикасының мемлекеттік наградалары туралы» заңға енгізілетін түзетулер екінші оқылымда мақұлданып, үшінші оқылымда қабылданды.

Отырыста «2027-2029 жылдарға арналған республикалық бюджет туралы» заң жобасы бірінші оқылымда мақұлданды. Құжаттың негізгі ережелерін Қазақстан Республикасы Ұлттық банкі төрағасының міндетін атқарушы Ерұлан Жамаубаев, Премьер-министрдің орынбасары — Ұлттық экономика министрі Серік Жұманғарин және Қаржы министрі Мәди Такиев таныстырды.

Ұлттық банкі төрағасының міндетін атқарушы Ерұлан Жамаубаев жаһандық экономикадағы тұрақсыздыққа қарамастан, Қазақстан экономикасында оң динамика сақталып отырғанын атап өтті. Биылғы тоғыз айдың қорытындысы бойынша жалпы ішкі өнім 4,2 пайызға өскенін жеткізді. Қыркүйекте жылдық инфляция он екі ай қатарынан баяулап, 9,3 пайызды құрады.

Отырыс барысында Премьер-министрдің орынбасары — Ұлттық экономика министрі Серік Жұманғарин 2027-2029 жылдарға арналған әлеуметтік-экономикалық даму болжамын таныстырды. Министр құжаттың халықаралық қаржы ұйымдарының әлемдік экономиканың өсуіне қатысты болжамдары мен сыртқы нарықтардағы ахуал ескеріле отырып әзірленгенін жеткізді.

— Сыртқы сын-қатерлердің сақталуына қарамастан, Қазақстан экономикасы өсуін жалғастыруда. Базалық нұсқаға сәйкес 2027-2029 жылдары жалпы ішкі өнімнің нақты орташа жылдық өсуі 5 пайыздан жоғары деңгейде болжануда. Номиналдық жалпы ішкі өнім 2027 жылы 199,3 трлн теңгеден 2029 жылы 245 трлн теңгеге дейін өседі. Экономиканың өсуі мұнайдан тыс секторлардағы өндірістің ұлғаюымен қамтамасыз етілетін болады. Өндеу өнеркәсібінің өсу қарқыны тау-кен өнеркәсібінің өсу қарқынынан жоғары болады, — деді Серік Жұманғарин.

Бұдан бөлек, Вице-премьер өндеу өнеркәсібінің дамуына металлургия, машина

жасау, құрылыс материалдарын өндіру, химия және тамақ өнеркәсібі негізгі үлес қосатынына тоқталды. Экономиканың өсу драйверінің бірі ауыл шаруашылығы болады. Оның жыл сайынғы орташа өсуі кемінде 5 пайызды құрайды.

Сонымен қатар Қаржы министрі Мәди Такиев 2027-2029 жылдарға арналған республикалық бюджет жобасының негізгі бағыттарын таныстырды. Министр құжатты әзірлеу кезінде экономикалық жағдай, бюджеттік және макроэкономикалық тәуекелдер ескерілген. Бұл ретте экономикалық өсімді ынталандыру, қаржылық тәртіпті сақтау және мемлекеттің азаматтар алдындағы әлеуметтік міндеттемелерін толық орындау арасындағы теңгерімді қамтамасыз етуге басымдық берілген.

— Бюджеттің бірінші және ең басым бағыты — адами капиталға инвестиция салу. 2027 жылы бұл мақсатқа 10,5 трлн теңге немесе жалпы бюджеттің 35 пайызы қарастырылған. Келесі бағыт — өңірлерді қолдау. Оған жыл сайын 7,4 трлн теңге бөлінеді. Экономиканың нақты секторын дамытуға 3,7 трлн теңге көзделген. Бұл қаражат көлік инфрақұрылымына, ауыл шаруашылығына, өнеркәсіпке, кәсіпкерлікке және цифрлық дамуға бағытталды. Сонымен қатар экономикалық өсімді ынталандыруға 7,5 трлн теңге қарастырылған. Басты мақсат — халық алдындағы әлеуметтік міндеттемелерді орындау және азаматтардың лайықты өмір сүруіне жағдай жасау, — деді Мәди Такиев.

Қосымша баяндама жасаған Құрылтай депутаты, Қаржы және бюджет комитетінің төрағасы Ольга Перепечина макро-экономикалық болжамдардың шынайылығына, бюджет шығыстарын жоспарлау сапасына, өңірлердің теңгерімді дамуына және мемлекеттік борышты басқаруға ерекше назар аударды. Бұған қоса, депутат

мемлекеттік борышқа қызмет көрсету шығындарын төмендетіп, бюджет қаражатын пайдаланудың тиімділігін арттыру қажеттігін жеткізді.

Депутаттар сондай-ақ су ресурстарын тиімді басқару бағдарламасын қаржыландыру көздері, шаруаларды жеңілдетілген несие және лизингпен қамтамасыз ету, жолаушылар тасымалдайтын теміржол вагондарын жаңарту, отандық тауарлардың экспортын дамытуға бөлінетін қаражаттың қысқару себептері, ғылымды қаржыландыру көлемі мен оның экономикаға ықпалы сынды өзге де өзекті сұрақтарды тиісті министрліктерге қойды.

Бюджет жобасын талқылау барысында «Әділет», «Ауыл», Respublica, «Ақ жол» және ЖСДП партиялық фракциялар өз ұсыныстарын ортаға салды. Олар бюджет қаражатын тиімді пайдалану, кірістер болжамының негізділігін арттыру, шағын және орта бизнесті қолдау, агроөнеркәсіп кешенін дамыту, мемлекеттік инвестициялар мен Ұлттық қор қаражатының жұмсалудың бақылауды күшейту мәселелеріне назар аударды. Сондай-ақ әлеуметтік міндеттемелердің орындалуын қамтамасыз ету, өңірлер арасындағы алшақтықты азайту және экономикалық өсімнің халықтың тұрмыс сапасына нақты әсерін арттыру жөнінде ұсыныстар айтылды.

Отырыста «Қазақстан Республикасының мемлекеттік наградалары туралы» заңға өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» заң екінші оқылымда мақұлдап, үшінші оқылымда қабылданды.

Құжатты әріптестеріне Құрылтай депутаты, жұмыс тобының жетекшісі Екатерина Смолякова таныстырды. Оның айтуынша, депутаттардың бастамасымен әйрленген заң жобасы Мемлекет басшысының бірінші шақырылымдағы Құрылтайдың бірінші сессиясының ашылуында екі жаңа ерекшелік белгісін енгізу жөнінде берген тапсырмасын орындауға бағытталған.

Занда отандық музыка өнері мен ән шығармашылығын дамытуға елеулі үлес қосқан, жемісті қызмет атқарып, ерекше еңбек сіңірген азаматтарға арналған «Шәмші Қалдаяқов» медалін енгізу көзделген. Сонымен қатар бейнелеу өнері саласында үздік туындылар жасап, отандық көркем мәдениеттің дамуына ерекше үлес қосқан қайраткерлерге «Қазақстанның еңбек сіңірген суретшісі» құрметті атағын беру ұсынылған.

Отырыс соңында Құрылтай депутаттары мемлекеттік органдарға өзекті әлеуметтік және экономикалық мәселелер бойынша 5 депутаттық сауал жолдады. Олардың барлығы Құрылтайдың ресми сайтында және Telegram арнасында жарияланады.

Алқалы жиын қорытындысы бойынша БАҚ өкілдері үшін 2027-2029 жылдарға арналған республикалық бюджет жобасына қатысты брифинг өтті. Журналистердің сұрақтарына Премьер-министрдің орынбасары — Ұлттық экономика министрі Серік Жұманғарин, Қаржы министрі Мәди Такиев, Құрылтайдың Қаржы және бюджет комитетінің төрағасы, жұмыс тобының жетекшісі Ольга Перепечина және Құрылтай депутаты Гүлназ Атамқұлова жауап берді.

ХАЛЫҚ КЕҢЕСІ

ӘДЕП ПЕН ӘДЕТ – ҚОҒАМДЫҚ МӘДЕНИЕТ ӨЛШЕМІ

Қазақстан Халық Кеңесінің Төрағасы Ерлан Қошанов Батыс Қазақстан облысына жұмыс сапарымен барып, «Жаңа қоғамдық этика: мәдениет, әдет, әдет» атты республикалық форумға қатысты. Бұл – Президент тапсырмаларын жүзеге асыру аясында конституциялық органның өңірлерде өткізген алғашқы іс-шарасы. Диалог алаңында мыңнан астам қоғам өкілі, белсенді аналар мен сарапшылар бас қосты.

Алдымен Ерлан Қошанов Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаевтың форум қатысушыларына арналған құттықтау хатын оқып берді. Президент республикалық форумның ашылуымен құттықтап, Қазақстан Халық Кеңесінің ұйымдастыруымен өткізіліп жатқан алқалы жиын ұлттық тәрбие мен қоғамдық мәдениеттің сабақтастығын дәріптейтін маңызды іс-шара екенін атап өтті.

«Конституция — еліміздің өсіп-өркендеуіне жол ашатын қастерлі құжат әрі халқымыздың жана дәуірдегі болмыс-бітімін айқындайтын темір-қазық. Сондықтан бәріміздің алдымызда тұрған аса маңызды мақсат — Конституциямыздың басты құндылықтары мен маңызын халық арасында, әсіресе жастарға жан-жақты түсіндіріп, кең ауқымда дәріптеу. Өйткені қазіргідей құбылмалы, тұрақсыз және күрделі уақытта мемлекеттігіміздің мыңдаған жылдық тарихы мен дәстүрін жадымызда сақтай отырып, жұртымыздың бойына озық ойлы ұлтқа тән игі құндылықтарды сіңіру аса өзекті міндет саналады», — делінген құттықтауда.

Сонымен қатар Мемлекет басшысы өркениетті ел болу қастерлі Отанымыздың мүддесі үшін тұтас қоғам болып табанды еңбек етуден басталатынына ерекше мән берген. Себебі еңбекті қадірлейтін қоғамның азаматтары әр іске зор жауапкершілікпен, жана шыр жүреппен және адал ниетпен қарайтыны сөзсіз.

«Біз тұтас қоғам болып «Таза Қазақстан» жалпыұлттық бастамасын қолға алдық. Бүкіл ел бойынша тазалық іс-шараларын жүргізіп, осы қасиетті ұғымның терең мағынасын жұртымыздың, әсіресе жастарымыздың санасына сіңіре бастадық. Осылайша, тазалық ұлт болмысының ажырамас бөлігіне, халқымыздың мызғымас құндылығына айналуға. Біз заң мен тәртіп үстемдік құратын, білім мен ғылымға, инновацияға баса мән беретін, бірлігі бекем, Әділетті, Қауіпсіз, Күшті әрі Таза Қазақстанды құрып жатырмыз. Осы маңызды миссияны жүзеге асыруға мемлекеттік мекемелермен қатар, тұтас қоғам, яғни әр отбасы, әр азамат, сондай-ақ қоғам белсенділері, ұстаздар қауымы және еріктілер күш біріктіріп, белсене атсалысуы керек. Бүгінгі басқосуда айтылатын ұтымды ұсыныстар мен тың идеялар осы мақсат-міндеттерді іске асыруға ықпал етеді деп сенемін», — делінген Президент құттықтауында.

Ерлан Қошанов өз сөзінде Мемлекет басшысы алға қойған ауқымды міндеттерді іске асыруда Халық Кеңесінің белсене атсалысатынын атап өтті. Конституциялық консультативтік органның басты миссиясы — жұртшылықты Президент реформалары мен бастамалары төңірегінде топтастыру.

«Бүгінгі әңгіме — Отан мен отбасы туралы әңгіме, болашақ туралы әңгіме. Әдеп пен әдет, қоғамдық этика арқылы ұлттың жана сапасын қалыптастыру туралы кеңес. Конституциямен бірге қоғамның сана-сезімі мен дүниетанымында да терең әрі маңызды өзгерістер орын алып жатыр. Президент әрбір қазақстандықтың туған тілін құрметтейтін, салт-дәстүрін сақтайтын, үлкенді сыйлап, білімге ұмтылатын, сонымен қатар әлемге ашық азамат болғанын қалайды. Осы қасиеттер отбасындағы тәрбиеден басталып, «Заң мен тәртіп», «Таза Қазақстан», «Адал азамат» қадилаттары арқылы қалыптасуы тиіс», — деді Е.Қошанов.

Халық Кеңесінің Төрағасы Президент Қасым-Жомарт Тоқаевтың

реформалары жеті жыл ішінде ел өміріне елеулі өзгерістер әкелгенін айтты. Жана экономикалық саясат экономиканы әртараптандыруға, әлеуметтік әділдікті нығайтуға мүмкіндік берді. Кейінгі жеті жылда Қазақстанның ішкі жалпы өнімі 181,7 млрд доллардан 306 млрд долларға дейін өсті. Жан басына шаққандағы ішкі жалпы өнім 9,8 мың доллардан 15 мың долларға жетті. 25 мың шақырым жол салынды. 1 300 жана мектеп бой көтерді, «Келешек мектептері» жобасы аясында 217 мектеп салынды.

Президент бастамасымен тәуелсіздік жылдарында бұрын-соңды болмаған ауқымды реформалар жүзеге асырылды. Бүгінде Қазақстан экономикалық тұрғыда да, әлеуметтік, мәдени-рухани тұрғыда да дамудың жана кезеңіне қадам басуда.

«Осы жаңғыру үдерістерінің шарықтау шегі — жана Халық Конституциясы. Онымен бірге бүгінде адамдардың жүрегі мен санасында терең әрі маңызды өзгерістер орын алуға. Реформалар елімізді бүгін өзгертсе, құндылықтар оның елу жылдан кейін қандай болатынын айқындайды. Сондықтан Президент күнделікті өмірдің ажырамас бөлігіне айналуға тиіс қоғамдық құндылықтар мен бағдарларды жүйелі түрде қалыптастырып келеді», — деді Ерлан Қошанов.

Отырыс барысында форум қатысушылары тәрбие мәселесі, қоғамдағы адамгершілік құндылықтардың рөлі, білім беру және кітап оқу мәдениетін дамыту сияқты бірқатар маңызды мәселені ортаға салды.

Қазақстан Халық Кеңесінің мүшесі Наталья Дементьева әскери бөлімдердегі моральды-тұрмыстық жағдайларды жақсарту мәселесін көтерді. Бұл бағыт Халық Кеңесінің жұмысы аясында одан әрі жалғасын табады. Әскери бөлімдердегі жағдайды зерделеп, әскери қызмет өткеруді кезең-кезеңімен жақсарту шараларын айқындау жоспарланып отыр.

Тағы бір маңызды мәселе — жастарды жұмыспен қамту. «Жана мүмкіндік» қоғамдық бірлестігінің жетекшісі Арман Түлкібаев сұранысқа ие мамандықтардың менгеріп, жұмысқа орналауға көмектесетін JOLTAР жобасын іске асыру тәжірибесімен бөлісті. Осы тәжірибені кеңінен қолдану перспективаларына, соның ішінде ауыл жастарының кәсіби білім алып, жұмысқа орналасу мүмкіндіктерін кеңейтуге мән берілді.

Кездесу барысында Халық Кеңесінің мүшесі, Республикалық Аналар алқасының төрайымы Назипа Шанаи және Құрылтай депутаты Снежанна Имашева мен облыс басшылығы да сөз сөйледі.

Сонымен қатар «Наири» ҚР армян мәдени орталықтарының қауымдастығы» ЗТБ Аналар алқасының төрағасы Татьяна Муралян қоғамдық этика туралы сөз қозғаса, «Түркістан облыстық ата-аналар қауымдастығы» қоғамдық бірлестігінің төрағасы Ақбаян Жакипова әйелдер құқығын қорғау мәселесін көтерді. Ал қоғам қайраткері, ауған этномәдени бірлестігінің мүшесі Анна Мохаммед адал азамат туралы өз пайымымен бөлісіп, Амангелді ауылдық кітапханасының менгерушісі Гүлсім Искалиева кітап оқытын ұлт мәселесін қозғайды.

Форум мемлекет пен қоғам арасында ашық пікір алмасу алаңына айналды. Алқалы жиын қоғамдық құндылықтарды нығайтуға, азаматтық жауапкершілікті арттыруға және қоғамдық әлепті қалыптастыруға бағытталған ел дамуының стратегиялық бағыттары мен нақты бастамаларды ұштастырды.

ПІКІР

МЕРЕЙДІ АСЫРАР МАРАПАТ

Құрылтай депутаттары «Қазақстан Республикасының мемлекеттік наградалары туралы» заңды қабылдады. Құжатта отандық музыка өнері мен ән шығармашылығын дамытуға еңбек сіңірген азаматтарға «Шәмші Қалдаяқов» медалін, бейнелеу өнері саласында үздік туындылар жасаған қайраткерлерге «Қазақстанның еңбек сіңірген суретшісі» құрметті атағын беру көзделген. Осы тұста біз айтулы наградалардың енгізілуіне орай өнер майталмандарының пікірін сұрадық.

Ақан АБДУАЛИЕВ,

Роза Бағланова атындағы «Қазақконцерт» МАКҰ директоры, Қазақстанның еңбек сіңірген әртісі:

ӘН ӘЛЕМІНІҢ БИГІНЕ БАСТАЙТЫН ӨЗГЕРІС

«Шәмші Қалдаяқов» медалі — қазақ музыка өнерінің дамуына үлес қосып жүрген композиторлар мен ән өнерінің өкілдеріне табысталатын кәсіби марапат. Сондықтан бұл медальдің орны мен үшін ерекше. Ұлы тұлғалардың есімін ұлықтау арқылы олардың мұрасына құрмет көрсетіп қана қоймай, тұтас бір өнер саласының мәртебесін көтереміз, келер ұрпаққа үлгі ұсынамыз.

Мемлекет басшысының «Шәмші Қалдаяқов» медалін тағайындауы — ең алдымен өнерге деген үлкен құрмет, ал өнер адамдары үшін қолдау әрі жауапкершілік. Бұл марапат оның иегерлеріне Шәмші есіміне лайық болу, өнерге адал қызмет ету

жауапкершілігін жүктейді және жас композиторларға елеулі шығармашылық серпін береді.

Композиторлық өнер бір ғана жанрмен шектелмейді. Академиялық музыкада да, эстрадала да, ұлттық музыкалық дәстүрді заманауи бағыттармен сабақтастыруда да талантты жастар бар. Олардың еңбегін бағалауда басты өлшем шығарманың көркемдік деңгейі мен қазақ музыкасына қосқан нақты үлесі болуы маңызды. Сонымен бірге Шәмші есімімен аталатын марапат да авторларға үлкен міндет жүктейді.

Медальдің беделін биік ұстау үшін үміткердің еңбегі нақты шығармашылық нәтижесіне қарай бағалануы керек. Басты өлшем — композитордың кәсіби шеберлігі, туындыларының көркемдік деңгейі, өзіндік қолтаңбасы және ұлттық музыка мәдениетіне қосқан үлесі. Шығарманың танымалдығымен қатар, оның мазмұнына, музыкалық сапасына және уақыт сынынан өтуіне мән берген жөн.

айтайын десең, ештеңе таба алмайсың. Ал туындыларына қарасаң, қаншама еңбек пен шеберлікті көресің. Осындай өнер иелерінің еңбегі бағаланып, жұрт олардың кім екенін, өнерге қандай үлес қосқанын білгені дұрыс.

Шын талант иелері өзін жарнамалап, марапатқа ұсынуға ұмтыла бермейді. Тек еңбектеніп, суретін салып жүре береді. Сондықтан Суретшілер одағы шеберлерді танып, еңбегін бағалап, марапатқа ұсынып отырса, жақсы болар еді. Адамның көзі тірісінде «Халқың еңбегімді көрді, бағалады» деп қуанғанына не жетсін?! Өкінішке қарай, кейбір суретшілердің қадірін өмірден өткеннен кейін ғана түсініп жатамыз. Арада уақыт өткенде туындыларына қайта үңіліп, өткен дәуірдің тынысын сезінеміз. Сонда ғана «Қандай керемет суретші болған!» деп таңғаламыз. Ал осындай таланттың еңбегін дер кезінде бағалап, жақсыны жақсы деп айта білгеніміз әлдеқайда құнды.

РЕФОРМА

15 ҚАЗАН 2026 | БЕЙСЕНБІ

ЦИФРЛЫҚ ҚАУІПСІЗДІК: ДЕРЕКТЕР ҚОЛДЫ БОЛМАУЫ КЕРЕК

Цифрлық технологиялардың қарқынды дамуы күнделікті өмірімізге түбегейлі өзгерістер әкелді. Бүгінде мемлекеттік қызмет алудан бастап, қаржылық операциялар жүргізуге, сауда жасауға, түрлі қызметтерді пайдалануға дейінгі көптеген ісіміз онлайн кеңістікке көшті.

Тілегүл ЕСДӘУЛЕТ

Алайда цифрлық мүмкіндіктер кеңейген сайын жеке деректердің қауіпсіздігіне қатысты алаңдаушылық та күшейіп келеді. Мәліметтердің қолды болуы, өкінішке қарай біздің елде жиі кездесіп жатыр. Ал жанадан қабылданған Конституция арқылы еліміз деректерді қорғауды конституциялық деңгейге шығарды. Мәселе Құрылтай депутаттарының да назарында тұр.

Еліміздің халқы наурызда өткен референдумда қабылдаған жаңа Конституцияның 21-бабының 1-тармағында: «Жеке өмірге қол сұғылмау құқығына, жеке және отбасы құпиясының болу құқығына, цифрлық технологияларды қолдануды қоса алғанда, дербес деректерді заңсыз жинаудан, өңдеуден, сақтаудан және пайдаланудан қорғау құқығына заңмен кепілдік беріледі», — делінген. Осылайша, еліміз жеке деректердің қорғалуы ұлттық хәм азаматтық қауіпсіздік нысандарының қатарына кіретінін құқықтық тұрғыда шегелеген жайы бар. Алайда жеке мәліметтердің сыртқа шығып кетуі, тіпті даркнетте саудаға салынатын кездері аз кездеспейді. Биыл тамызда 15 млн отандасымыздың жеке мәліметтері даркнетке шығып кеткені жайлы ақпарат тараған. Тіпті біреулер оны ашық саудаламақ болатын. Аталған мәліметтер төлқұжат деректерін, электронды пошталарды, телефон нөмірлерін, құжаттардың көшірмелерін, тіпті түрлі сервистердің паролдарына дейін қамтыған 47 млн жолдан тұратын дерек болса керек. Алайда бастапқы кезде «eGov платформасының бұзылуы мүмкін емес» деген мазмұнда уәж айтқан құзырлы органдар кейін тіс жармады. Қоғам да аталған оқиғаны назардан тыс қалдырды. Бірақ біз ескермегенмен жеке деректерімізді пайдаланып, алаяқтық жасауға тырысатын топтар қарап отырған жоқ. Олар әр мүмкіндікті қалт жібермеуге тырысады. Сондықтан қоғамның сергектігімен қатар, құзырлы органдардың қырағылығы да аударып кәжет.

Бүгінде жеке азаматтардың телефон, жеке сәйкестендіру нөмірі, тұрғылықты мекенжай, медициналық мәліметтер және қаржылық ақпараты тәрізді көптеген мәліметтердің барлығы түрлі ақпараттық жүйеде сақталады. Сонымен қатар әлеуметтік желілерде тіркелу, электронды пошталарды пайдалану арқылы азаматтар өздеріне қатысты мәліметтердің шетелді сервистердің де қолына өтуіне ішінара келісім берген. Ал бұл деректер алаяқтардың қолына түссе, азаматтың қаржылық қауіпсіздігіне ғана емес, жеке өміріне де қатер төнуі мүмкін. Сондықтан

қоғам тарапынан «Азаматтардың жеке деректері қаншалықты сенімді қорғалған? Ақпарат сыртқа таралған жағдайда кім жауап береді? Ең бастысы, адам өзіне тиесілі деректердің қайда, қалай және қандай максатта пайдаланылып жатқанын бақылай ала ма?» деген сұрақтардың туындауы заңды.

AIQYN газетіне берген ресми жауабында Ішкі істер министрлігі жеке деректердің қорғалуы мен алаяқтыққа қарсы күрес ведомство жұмысының басым бағыттарының бірі ретінде атап өтті.

«Интернет-алаықтыққа қарсы іс-қимыл Қазақстан Республикасы құқық қорғау органдары қызметінің басым бағыттарының бірі болып табылады.

Бұл саладағы мемлекеттік саясат киберқылмыстардың алдын алуға, азаматтардың құқықтары мен заңды мүдделерін қорғауға, заңнаманы жетілдіруге, сондай-ақ халықтың цифрлық және қаржылық сауаттылығын арттыруға бағытталған.

Ішкі істер министрлігі мүдделі мемлекеттік органдармен, қаржы ұйымдарымен және байланыс операторларымен бірлесіп, алаяқтық схемаларды анықтау және жолын кесу, күмәнді қаржылық операцияларды бұғаттау, сондай-ақ азаматтарға келтірілген залалды өтеу бойынша кешенді шаралар қабылдауда.

Сонымен қатар заңнама жетілдірілуде. Атап айтқанда, 2025 жылғы 16 қыркүйектен бастап дропперлік үшін, яғни банк

шоттары мен төлем құралдарына қолжетімділікті заңсыз беру және оларды заңсыз пайдалану әрекеттері үшін қылмыстық жауаптылық енгізілді.

Халықаралық ынтымақтастықты нығайтуға, трансұлттық қылмыстық топтарды анықтауға және алаяқтық қолл-орталықтардың қызметін тоқтатуға ерекше назар аударылууда.

Бұдан бөлек, еліміздің барлық өңірінде азаматтарды интернет-алаықтық тәсілдері мен дербес деректерді қорғау шаралары туралы ақпараттандыруға бағытталған жүйелі профилактикалық жұмыстар жүргізілуде.

Қабылданып жатқан шаралардың негізгі мақсаты — интернет-алаықтықтың алдын алу, азаматтарды қаржылық шығындардан қорғау және цифрлық ортадағы қауіпсіздікті қамтамасыз ету», — делінген органның ресми жауабында.

Ал IT саласының сарапшысы, журналист Мейіржан Әуелханұлының ай-

туынша, азаматтардың жеке деректері қағаз жүзінде қорғалғанымен, іс жүзінде әлсіз. 2013 жылы қабылданған «Дербес деректер және оларды қорғау туралы» заң бар, уәкілетті орган бар, бірақ нәтижесін фактілер көрсетеді.

— 2025 жылдың маусымында TSAR-CA Group вице-президенті Еңлік Сатиева 16 миллионға жуық жазба ашық қолжетімділікке шыққанын мәлімдеді, бұл іс жүзінде ересек халықтың бөрі делік. 2026 жылы тағы бір сатушы eGov базасының дамып деп жариялап, «2026 жаздың басына дейінгі» деректерді сатуға шығарды; министрлік мемлекеттік

жүйелерден ағып кетуді жокқа шығарды, бірақ деректің өзі айналымда жүр, — дейді сарапшы.

Оның айтуынша, жауапкершілік тым жеңіл. Миллиондаған адамның дерегін жоғалтқан оператор әкімшілік айыппұлмен құтылады. Премьер-министр Олжас Бектенов қаржы ұйымдары, ұялы операторлар мен жеке бизнес үшін де жазаны қатайтуды тапсырды — яғни билік өзі де осы олқылықты мойындайды. Ал ең осал тұс — мемлекет емес, жеке сектор.

— Бұрынғы ағып кетулер негізінен қызмет көрсету саласы мен микроқаржы ұйымдарының базаларынан болған. Біз ЖСН мен телефонды жеткізу қызметіне де, кредит алғанда да, фитнес-клубқа жазылғанда да қалдырамыз. Бір жерде тесік болса, бәрі ағады. Бізде деректі аз жинау принципі жұмыс істемейді. Тәуелсіз реттеуші жоқ. Заң бойынша — деректі жинаған оператор: банк, МҚҰ, ұялы оператор, маркетплейс, мемлекеттік орган.

Жүйені тексеретін мемлекеттік органдар — Ақпараттық қауіпсіздік комитеті мен Мемлекеттік техникалық қызмет, қылмыстық істі ҰҚК жүргізеді. Бірақ «кім жауапты?» деген сұраққа көбіне «ешкім» деген жауап шығады. Ағып кетудің нақты көзі көбіне ресми түрде аталмайды, зардап шеккен азаматқа ешқандай өтемақы төленбейді, ал оператор «деректер ескі» деген формуламен құтылады. Еуропадағы GDPR үлгісінде оператор 72 сағат ішінде хабарлауға және ірі айналымдық айыппұл төлеуге міндетті, бізде мұндай тетік әлі толық жоқ, — деді маман.

Дегенмен соңғы жылдары жекелеген адамның өз дерегін бақылай алу мүмкіндігі кенейді. Қазір азаматтар eGov Mobile-да дербес деректерге берілген келісімдер мен басқа операциялар туралы мәліметті көре алады. Сонымен қатар сұраныстар тарихын тексеріп, бұрын берілген қолжетімділікті қайтарып ала алады. ХҚКО қызметкерлеріне азаматтың келісімінсіз дербес дерекке қол жеткізу жабылды. Несие алудан ерікті бас тартуды eGov арқылы қоюға болатын алаяқтардан қорғандық ең қарапайым әрі тиімді тетігі қалыптасты.

Бірақ Мейіржан Әуелханұлының айтуынша, бұл бақылау тек мемлекеттік контурда жұмыс істейді. Жеке компания сіздің дерегіңізді кімге берді, қандай ЖИ-модельге оқытты, қай жарнама желісіне сатты — мұны азамат көре алмайды.

— Ал ЖИ дәуірінде деректер енді тек «қарап қою» үшін емес, сіздің мінез-құлқыңызды болжайтын, сіздің дауысыңызбен сөйлейтін, сіздің бетіңізбен видео жасайтын модельдерге азық болады. Менің кеңесім қарапайым: eGov Mobile-дағы деректерге қолжетімділік бөлімін айына бір рет қарап тұрыңыз, несиеге бас тартуды қойыңыз, кез келген жерде ЖСН сұралса, «не үшін?» деп сұраның. Мемлекет сізді толық қорғап бере алмайды, ағып кеткен дерек қайтып келмейді, сондықтан ең арзан қорғаныс — беруге дейін ойлану, — деді ол.

Құрылтай депутаты, «Әділет» партиясы фракциясының мүшесі Ляззат Жылқыбаева осы мәселеге алаңдаушылық білдіріп, Қазақстан Республикасы Бас Прокуроры Б.Асылыовқа, Премьер-министрдің орынбасары — Жасанды интеллект және цифрлық даму министрі Ж.Мәдиевке депутаттық сауал жолдады. Оның айтуынша, еліміздің жаңа Конституциясында алғаш рет әр адамның жеке және отбасы құпиясының қорғалуына, сондай-ақ дербес дерегінің заңсыз жиналуы мен пайдаланылуынан қорғау құқығына заңмен кепілдік берілген.

— Бұл — адамның құқығы мен бостандығын қорғауға бағытталған маңызды конституциялық норма. Цифрлық дәуірде бұл кепілдіктің маңызы бұрынғыдан да арта түсті. Мемлекет басшысы бастаған өзгерістердің түпкі мақсаты — азаматтың құқығын күнделікті өмірде нақты қорғау. Сондықтан конституциялық кепілдіктер әрбір мемлекеттік органның, әрбір ұйымның жұмысында орындалуға тиіс, — деді депутат.

Сонымен қатар депутат 11 қазанда Ресейдегі «Яндекс» компаниясының дата-

орталықтарына жасалған шабуылдардан кейін ел азаматтары аталған компанияның такси және жеткізу қызметтеріне қол жеткізе алмағанын айта келіп, қазақстандықтардың жеке деректерінің нақты қай елде, қандай құқықтық режимде өңделетінін ашық анықтау керектігіне назар аударды.

— Министрлік қазақстандық пайдаланушылардың дербес деректері сақталатын серверлер ел аумағында орналасқанын және қалыпты жұмыс істеп тұрғанын мәлімдегенімен, сервистердің жұмысына қажетті кейбір компоненттердің Қазақстаннан тыс жерде екенін растады. Күн сайын азаматтардың телефон нөмірі, мекенжайы, жүріп-тұру бағыты мен төлем деректерін өңдейтін сервистің шетелдегі бір ақаудан тоқтап қалуы бұл деректердің нақты қай елде, қандай құқықтық режимде өңделетінін ашық анықтауды талап етеді, — деді ол.

Депутаттың айтуынша, азаматтардың жеке деректерінің ашық жариялануы жиі қайталанатын және жеке деректерді алу үшін ақпараттық жүйені бұзудың да қажеттілігі жоқ. Оларды қорғауға тиіс ұйымдардың өздері ашық жариялаған.

— Жақында Қызылорда облысының Шиелі ауданында жеті білім беру ұйымы медициналық тексеру қызметін сатып алу кезінде 529 қызметкердің дербес деректерін мемлекеттік сатып алу порталында ашық жариялаған. Ал Семей қаласында 31 мектептің сайтында 3 752 қызметкердің және 344 көмелетке толмаған баланың деректері ашық қолжетімді болған. Жарияланған құжаттарда аты-жөні, жеке сәйкестендіру нөмірі, туған күні, мекенжайы және телефон нөмірі сияқты мәліметтер қамтылған, — деді Ляззат Жылқыбаева.

Депутат, әсіресе балалардың мәліметтеріне мұқият қарау қажеттігін және баланың тұратын жері, оқу орны, денсаулығы мен отбасының әлеуметтік жағдайы туралы ақпараттың таралуы оның қауіпсіздігіне де, жеке өміріне де қауіп төндіруі мүмкін екенін ескертті. Сонымен қатар ол Бас прокуратураға жеке деректердің қорғалуы және таралу фактілері анықталған жағдайда олардың заңдылығын тексеру, талаптардың сақталуы және олардың іс жүзінде орындалуын қамтамасыз ету мәселелеріне қатысты бірқатар шара қабылдау керектігі туралы ұсыныс айтты және депутаттық сауалға жауапты заңнамада белгіленген мерзімде жазбаша түрде ұсынулы сұрады.

— Цифрлық мемлекетке деген сенім азаматтың өз деректерінің қорғалатынына деген сенімінен басталады, — деді депутат.

Өрине, депутаттың сауалына құзырлы орган өкілдері белгіленген тәртіппен жауап берері, атқарылған істер мен жоспарлар жайлы мәліметтер ұсынары сөзсіз. Дегенмен сөз басында айтқанымыздай, қоғамның қырағылығы өте маңызды. Сонымен бірге азаматтар мен мемлекеттің, саяси институттардың тізе қосқаны да өзекті. Өйткені жеке деректердің қорғалуы ұлттық қауіпсіздік компонентінің бірі саналады. Ал «Әділет» партиясы өзінің сайлауалды бағдарламасында цифрлық мемлекетті дамытуға көңіл бөлетінін, дербес деректерді қорғау деңгейін арттыра беретінін көрсеткен. Бағдарламада «Жасанды интеллектіге сүйенетін цифрлық алаяқтыққа қарсы ұлттық жүйе құру» бастамасы да бар. Біздің пайымдауымызша, партияның бұл бастамасы жедел түрде жүзеге асырылар болса, жеке деректерді қорғау деңгейіміз тағы бір сатыға көтерілері сөзсіз.

«СЕНІП ТАПСЫРҒАН» МӘЛІМЕТТІҢ СҰРАУЫ БАР

Ресейдегі «Яндекс» деректер орталығына жасалған шабуылдың салдары Қазақстанға да жетіп, күнделікті қызметтердің шетелдегі жүйелерге қаншалықты тәуелді екенін көрсетті. Осы жағдайдан кейін «Әділет» партиясының фракциясы депутаттық сауал жолдап, қазақстандықтардың дербес деректері шекарадан тыс беріле ме, олардың қорғалуына қойылған талаптар орындала ма деген мәселе көтерген болатын. Сауалға арқау болған оқиға цифрлық нарықтағы бәсеке мен мемлекеттік бақылаудың ауқымы жөнінде де пікірталас туғызып отыр.

Кәмила ДҮЙСЕН

Құрылтай депутаты Ляззат Жылқыбаева «Әділет» фракциясының атынан Бас прокурор мен жауапты министрге сауал жолдап, мәселенің құқықтық негізіне тоқталды.

— Еліміздің жаңа Конституциясында алғаш рет әр адамның жеке және отбасы құпиясының қорғалуына, сондай-ақ дербес дерегінің заңсыз жиналуы мен пайдаланылуынан қорғау құқығына заңмен кепілдік берілген. Бұл — адамның құқығы мен бостандығын қорғауға бағытталған маңызды конституциялық норма. Цифрлық дәуірде бұл кепілдіктің маңызы бұрынғыдан да арта түсті. Мемлекет басшысы бастаған өзгерістердің түпкі мақсаты — азаматтың құқығын күнделікті

өмірде нақты қорғау. Сондықтан конституциялық кепілдіктер әрбір ұйымның жұмысында орындалуға тиіс, — деді ол.

Осы кепілдіктердің іс жүзінде қалай орындалатынына тоқталған депутат «Яндекстегі» ірілікті мысалға келтірді. Оның айтуынша, азаматтардың мәліметін ел ішінде сақтау талабымен шектелмей, сол деректердің қайда және қандай тәртіппен өңделетіні де анықтау қажет.

— Бәрімізге мәлім, 11 қазан қазақстандықтар «Яндекс» компаниясының кейбір қызметтеріне қол жеткізе алмады. Компания мұны шетелдегі инфрақұрылымдағы ақаумен түсіндірді. Министрлік қазақстандық пайдаланушылардың дербес деректері сақталатын серверлер ел аумағында орналасқанын мәлімдегенімен, кейбір компоненттердің Қазақстаннан тыс жерде екенін растады. Күн сайын азаматтардың телефон нөмірі, мекенжайы, жүріп-тұру бағыты мен төлем

деректерін өңдейтін сервистің шетелдегі бір ақаудан тоқтап қалуы бұл деректердің нақты қай елде, қандай құқықтық режимде өңделетінін ашық анықтауды талап етеді. Осыған байланысты мынадай шараларды ұсынамыз. Біріншіден, 11 қазандағы жағдайға байланысты дербес деректердің трансшекаралық берілу-берілмеу заңдылығын тексеру қажет, — деді депутат.

НАРЫҚ ТІЗГІНІ КІМНІҢ ҚОЛЫНДА?

Қаржы шолушысы Андрей Чеботарев бұл оқиғадан кейінгі пікірталаста нарықтағы үстемдік пен мемлекеттік реттеуін міндеті араласып кеткенін айтады. Оның пайымынша, бір компанияның алға шығуын түсіндіру үшін бәсекелестердің болғанын ғана емес, жұрттың қай қызметті таңдағанын да ескеру керек.

— Әлеуметтік желілерде «Яндекс» нарықты басып алып, өзгелердің дамуына

жол бермейді деген пікір жиі айтылып жүр. Бірақ Қазақстанда DiDi, Bolt, Uber секілді бәсекелестер жұмыс істеді, ал Араги мен inDrive әлі де қызмет көрсетеді. Меніңше, «Яндекс» бәсекеле басым түсіп, нарықтағы үстем жағдайға осылай жетті, — дейді шолушы.

Бұл пайым тұтынушының нарыққа ықпалы басым екенін еске салғандай. Себебі күн сайын бір қызметті таңдау компанияның нарықтағы орнын нығайтады. Демек, отандық өнімнің болуы оның кең таралуына жеткіліксіз: пайдаланушы оған ауысуға себеп табуы керек. Қолайлы, көліктің тез келуі, қызмет сапасы секілді өлшемдер осы таңдауға әсер етуі мүмкін.

— Цифрландыру министрі барлық жұмысын тастап, бір қолымен такси қосымшасын жасап, екінші қолымен адамдарды соны пайдалануға мәжбүрлеуі керек пе еді? Бізде өзіміздің қызметтер бар. Бірақ жұрт оларды таңдамады. Сондықтан кінәні өзгелерден ғана іздегенде, пайдаланушының өз таңдауы ескерусіз қалып қояды, — деп пайымдайды Чеботарев.

Ал азаматтардың мәліметі елге көшірілмеген деген күдікке Чеботарев келіспейді. Ол бұл мәселеде билікті әрекетсіз қалды деп айыптауға негіз жоқ екенін айтып, 2023 жылы қабылданған шешімді еске салды:

— 2023 жылы Қазақстанда жұмыс істейтін компанияларға қазақстандықтардың дербес деректерін ел ішінде сақтау талабы қойылды. Ол үшін мұнда деректер орталығын салу немесе жалға алу қажет болды. Ірі компаниялар қосымша шығынға барғысы келмеді. Сол кездегі министр Бағдат Мусин бұл талаптың орындалуын табанды түрде талап етті. Соның нәтижесінде «Яндекс» дербес деректер сақталатын серверлерін Қазақстанға көшірді, — дейді ол.

Осы тұста компаниялардан бұрынғыдан көбірек талап ету керек пе деген сұрақ туады. Бірақ жаңа талап қоймас бұрын, оны орындауға қанша қаражат керекін

және орындау мүмкін бе екенін анықтап алған жөн.

ҚАРЖЫДАН БӨЛЕК, ҚАРЫМ КЕРЕК

Қазақстанда «Яндеске» бәсекелес сервис құру үшін қаржыдан бөлек, технологиялық негіз бен тәжірибелі мамандар қажет. Қазақстандық кәсіпкер, UvU.kz IT-компаниясының тең құрылтайшысы әрі бас директоры Мадияр Төлеуғали ірі компаниялардың жетістігін олардың ұзақ жылдар бойы жинақтаған білімі және зерттеу тәжірибесімен байланыстырады.

— «Яндеспен» бәсекелесу үшін карта жасап, бағыт құру алгоритмін әзірлеп, жолаушы мен жүргізушіге арналған қосымша ұсыну жеткіліксіз. Мұның бөрі қажет, бірақ компанияның артында жылдар бойы жүргізілген зерттеулер, мыңдаған инженердің еңбегі, басқару тәжірибесі және білім беру инфрақұрылымы тұр. Ақша маңызды болғанымен, ол өзідігінен зерттеу мектебін немесе технологиялық мәдениетті қалыптастырмайды. Әлі дайын шешімі жоқ міндеттерді орындай алатын мамандар керек. Сол мамандарды тартып, кәсіби тұрғыдан өсіріп, компанияда ұстап қалатын орта да қажет, — дейді кәсіпкер.

М.Төлеуғалидың пайымынша, қазіргі нарықтағы жағдай бес-он жыл бұрынғыдан өзгеше. Геосаяси және инфрақұрылымдық тәуекелдер цифрлық қызметтерді осал тұстарын көрсетті. Бұл нарыққа шығуға әзір компанияларға мүмкіндік беруі мүмкін. Дегенмен ол жаңа сервистің табысы бірнеше шарттың қатар орындалуына байланысты екенін ескертті.

Сөзіміздің тоқтетуі, бізге керекі — отандық кәсіптің өрісін кенейтіп, тұтынушының таңдауын тартылпайтын шешім. Қалай десек те, бұл оқиға азаматтардың деректерін қорғау талабын нақты тексеріп, цифрлық қызметтердің шетелдегі ақауға тәуелділігін азайту жолдарын қарастыру қажеттігін тағы бір көрсетті.

«ТАЗА ҚАЗАҚСТАН»: ҚАТЫСУШЫЛАР 474 ШАҚЫРЫМ ЖОЛ ЖҮРДІ

«Әділет» партиясының жастар қанаты қолға алған ауқымды «Таза Qazaqstan» Road-эстафетасы аясында қатысушылар 474 шақырымға жуық жол жүріп, Ақмола және Павлодар облыстары аумағында 40 тоннаға жуық қоқыс жинады. Сондай-ақ эстафета барысында Құрылтай депутаттары азаматтарды қабылдады.

Мәселен, Құрылтай депутаттары, «Әділет» партиясы фракциясының мүшелері Айнагүл Балташева, Еркнат Мұсылманбек және Юлия Кучинская Ақмола облысы Ерейментау ауданында өткізген қабылдау

барысында халық қалаулылары 20-дан астам тұрғынның ұсыныс-тілегіне құлақ түрді.

«Тұрғындардың өтініштері мен ұсыныстары – өңірлердің нақты қажеттіліктерін

түсінуге мүмкіндік беретін манызды кері байланыс. Сондықтан әр мәселені нақты қарастыру қажет», — деді депутат Айнагүл Балташева.

Қабылдау барысында тұрғындар Ерейментау қаласындағы «Жігер» стадионын және №8 АТК колледжінің ғимаратын жөндеу, аудандық орталық аурухананы заманауи медициналық жабдыктармен камтамасыз ету, қалалық қазандықты жаңғырту, су құбыры желілерінің құрылысын

аяқтау және ауылдық елді мекендердің инфрақұрылымын дамыту мәселелерін көтерді.

«Ауылдар мен аудан орталықтарының тұрақты дамуы үшін инфрақұрылымдық мәселелерді жүйелі түрде шешу манызды. Жергілікті бюджет мүмкіндіктерімен қатар, облыстық және республикалық деңгейдегі қаржыландыру тетіктерін де қарастыру қажет», — деді депутаты Еркнат Мұсылманбек.

ҚОҒАМДЫҚ ТӘРТІП – ОРТАҚ МІНДЕТ

«Әділет» партиясының «Вандализмге жол жоқ!» акциясы аясында Алматы қаласы, Жамбыл және Батыс Қазақстан облысында іс-шаралар өтті. Белсенділер таудағы ақпараттық тақтайшаларды тазалап, ескерткіштер мен мемориалдардағы жазуларды өшіріп, қоғамдық орындарды ретке келтірді. Акцияның негізгі идеясы қарапайым: ортақ игілікті сақтау мәселесі әр адамның жеке жауапкершілігінен басталады.

Акция Президент Қасым-Жомарт Тоқаев айқындаған «Заң мен Тәртіп» тұжырымдамасы аясында өтуде. Оның негізгі бағыттарының бірі — қоғамда құқықбұзушылықтарға, соның ішінде вандализм мен бұзақылыққа төзбеушілік көзқарасын қалыптастыру.

Әр өңірде акция өзіндік сипатта өтті. Алматыда белсенділер теңіз деңгейінен 1610 метр биіктікте орналасқан «Ақ-Бұлақ» бұлағына көтеріліп, ақпараттық тақтайшаларды тазалады. Бұл тақтайшалар туристерге бағыт-бағдар беріп, табиғат аясындағы ережелерді еске салады.

«Әрбір бүлінген нысан мен ластанған аумақ табиғатқа деген көзқарасымызды көрсетеді. Туған өлкенің табиғатын келер ұрпақ үшін сақтап қалу — бізмізге ортақ міндет», — деді «Әділет» партиясы жастар қанатының консультанты Зухра Иманбаева.

Зухра Иманбаеваның айтуынша, тазалық жүргізу жұмысы — уақытша шешім. Қоршаған ортаның тазалығы әр адамның табиғатты аялай білуінен басталады. Сондықтан белсенділер бұл акция арқылы тұрғындарға тауларды, соқпақ жолдар мен бұлақтарды сенбіліктер кезінде ғана емес, күн сайын қорғау қажет екенін еске салғысы келеді.

Алматыда белсенділер табиғатты қорғау ісіне көңіл бөлсе, Таразда тарихи мұраны сақтап қалу ісіне күш салды. Партия облыстық филиалындағы жастар қанатының 50-ден астам өкілі «Тектұрмас» этнотарихи кешені аумағын ретке келтірді. Бұл — көне қаланың тарихымен және түркі өркеніетінің мұрасымен тығыз байланысты маңызды орындардың бірі. Акцияға қатысушылар ескерткіштер мен қоршаулардағы 150-ге жуық граффити жазуын өшіріп, аумақты тазалады.

«Тарихи орындарға құрмет көрсету — оларға ұқыпты қараудан басталады.

Қоғамдық орындарды бүлдірген кезде оның салдары туралы әрдайым ойлана бермейміз. Жастар осындай акцияларға қатысу арқылы тек айналаны ретке келтіріп қана қоймай, туған өлкенің тарихына бейжай қарауға болмайтынын да көрсетеді», — деді «Әділет» партиясы Жамбыл облыстық филиалы жастар қанаты төрағасының орынбасары Мерей Жолдасбек.

Оралда тарихи орындарды ұқыпты ұстау мәселесі негізгі тақырыпқа айналды. Партия облыстық филиалындағы жастар қанатының белсенділері Женіс алаңы жанындағы мемориалдық кешенге барды. Онда олар Мәңгілік алау маңындағы жазуларды өшіріп, кейін Жайық өзенінің жағалауындағы коқысты тазалады. Жуырда ашылған саябақта да вандализм іздерін жоюға тура келді. Мұндай жағымсыз әрекеттер жаңа нысандарда да болып жатқаны белсенділерді аландатуда. Тазалық жұмысы Женіс алаңында, А. Пушкин атындағы скверде және Пугачев көшесінің маңында жүргізілді.

«Тазалық жұмысын жүргізу арқылы қалаға деген жанашырлығымызды іс жүзінде көрсеткіміз келеді. Егер әрбір тұрғын қоғамдық мүлікті сақтау ісіне өз үлесін қосатын болса, қаламыз таза әрі көрікті болып қала береді», — деді «Әділет» партиясы Батыс Қазақстан облыстық филиалындағы жастар қанатының белсендісі Шұғыла Нұрмұханова.

«Әділет» партиясы үшін мұндай акциялар азаматтық жауапкершілікті қалыптастыру бағытындағы жүйелі жұмыстың бір бөлігі саналады. Ол қалалардың қоғамдық өміріне жастардың белсенді араласуына ықпал етеді. «Вандализмге жол жоқ!» акциясы жалғасуда: жастар қанаты оны еліміздің өзге де өңірлерінде өткізуді жоспарлап отыр.

ЖАНАШЫРЛЫҚТЫҢ ЖАРҚЫН ҮЛГІСІ

Қарағанды облысындағы Теміртау қаласы мен Ақтау кентінде газдан уланудың алдын алуға бағытталған жұмыс жүргізілді. Мамандар пеш жылытатын жеті тұрғын үйдің мұржасын тазалап, улы газды анықтайтын датчиктер орнатты. Бұл жұмысты «Әділет» партиясы Qazmet акционерлік қоғамындағы филиалы мен Теміртау қаласындағы Төтенше жағдайлар басқармасы (ТЖБ) республикалық «Қауіпсіз қала» акциясы аясында ұйымдастырды.

Тексерілетін үйлер алдын ала іріктелді. Партия өкілдері ең алдымен көмекке мұқтаж тұрғындарды анықтап, олардың үйіне барды. Бұл — көп отбасы үшін дер кезінде көрсетілген көмек.

«Мұржаны уақытылы тазалап үлгеру мүмкіндігі әрдайым бола бермейді. Алайда бұл жұмыстың қауіпсіздік тұрғысынан қаншалықты маңызды екенін жақсы түсінеміз. Бүгін біздің мұржамыз тазаланып, көміртек тотығы мен түтінді анықтайтын

датчиктер орнатылды. Енді үйіміздің қауіпсіздігіне аландамайтын болдық. Осындай көмек көрсеткен «Әділет» партиясына алғыс айтамыз», — деді Ақтау кентінің тұрғыны Елемес Амангелді.

Техникалық жұмыс жүргізумен қатар, ТЖБ қызметкерлері тұрғындармен оқыс оқиғалардың алдын алу мәселесі бойынша әңгімелесті. Олар пешпен жылыту жүйесін пайдалану ережелерін түсіндіріп, мұржаларды үнемі тазалау және техникалық қызмет көрсетіп отыру қажет екенін еске салды. Ұйымдастырушылардың айтуынша, басты мақсат — қайғылы жағдайлардың салдарымен күресу емес, оның алдын алу.

«Мұржаларды тазалау және улы газды анықтайтын датчиктер орнату — қарапайым, алайда адам өмірін сақтап қалу ісінде маңызы зор профилактикалық шаралар», — деді «Әділет» партиясы Qazmet акционерлік қоғамындағы филиалының жетекшісі Гүлнұр Әбдіғалиева.

Мамандардың айтуынша, көміртек тотығының қауіпі — адам оны сезіне алмай калуында. Бұл газдың түсі де, иісі де жоқ. Егер ол жабық бөлмеде жиналып қалса, адам өлімі де орын алуы мүмкін. Ал датчиктер газдың қауіпті концентрациясын анықтап, тұрғындарды дер кезінде ескертеді.

«Қауіпсіз қала» акциясы «Заң мен Тәртіп» тұжырымдамасы аясында жүзеге асырылуда. Оның негізгі бағыттарының бірі — тұрғын үйлердегі өрттің алдын алу. Қарағанды облысында жылу беру маусымының басталуына байланысты газдан уланудың алдын алуға ерекше назар аударылды. Акция Қазақстанның барлық өңірін қамтиды. Өңірлерде де адамдарға қауіп төндіретін жағдайлардың алдын алу бағытында жұмыс жүргізілуде.

ЖОЛ МӘСЕЛЕСІ БАҚЫЛАУҒА АЛЫНДЫ

«Әділет» партиясы Орал қаласындағы Дархан көшесіне асфальт төсеу мәселесін шешуге атсалысуда. Бірнеше жылдан бері жолдың жөндеудің күткен тұрғындардың өтініші бойынша партия өкілдері жауапты мемлекеттік органдармен кездесу өткізіп, жұмыстың кешеуілдеуіне себептерін анықтады. Мәселе партияның бақылауына алынды.

Орал қаласындағы Дархан көшесінің тұрғындары жолға асфальт төсеу жұмысы тоқтап тұрғанын айтып, «Әділет» партиясының облыстық филиалына жүгінді.

«2022 жылдан бері көшеге асфальт төсеу, тротуар салу және жарықтандыру мәселесін көтеріп келеміз. Тиісті мемлекеттік органдарға бірнеше рет жүгіндік. Әуелде жобалық-сметалық құжаттама жоқ делінсе, кейін оның дайын екені хабарланды. Алайда жол құрылысы әлі басталған жоқ. Нақты мерзімі де белгісіз. Мәселе жылдан-жылға кейінге шегеріліп келеді. Дайын жобаның жүзеге аспай, жарамдылық мерзімі аяқталып кете ме деп аландаймыз», — деді көше тұрғыны Нұртай Қасымов.

Мәселенің мән-жайын анықтау және оны шешу жолын қарастыру мақсатында партия өкілдері тұрғындармен кездесті. Оны партиялық бақылау комитеті ұйымдастырды. Кездесуге «Әділет» партиясы Орал қалалық филиалының төрағасы Архат Исламғалиев, партияның Батыс Қазақстан облыстық филиалындағы партиялық

бақылау комитетінің инспекторы Қуаныш Шарафутдин және Орал қаласының тұрғын үй коммуналдық шаруашылығы, жолаушы көлігі және автомобиль жолдары бөлімінің басшысы Асылжан Хайруллин және жергілікті атқарушы органдардың өкілдері мен тұрғындар қатысты.

Кездесуде белгілі болғандай, Дархан көшесіне асфальт төсеу үшін қалалық бюджеттен қаржы бөлініп, мемлекеттік сатып алу нәтижесінде мердігер ұйым анықталған. Алайда жоспарланған жұмыс әлі жүзеге аспаған.

«Мердігер өз міндеттемесін орындамағандықтан, келісімшартты бұзу және қайта конкурс жариялау жұмысы жүргізілуде. Жаңа мердігер анықталғаннан кейін жол

құрылысы басталады. Дегенмен жұмыстың басталу мерзімі ауа райына да байланысты. Басты мақсат — жолдың сапалы әрі талапқа сай салынуын қамтамасыз ету», — деді «Әділет» партиясы Орал қалалық филиалының төрағасы Архат Исламғалиев.

Оның айтуынша, жоспарға сәйкес, Дархан көшесіне асфальт төсеу жұмысы 2027 жылы көктемде басталады деп күтілуде. Сонымен қатар тұрғындарға мәселені шешудің алдағы жоспары түсіндірілді. Партиялық бақылау инспекторы аталған мәселені тұрақты назарда ұстап, жергілікті атқарушы органдармен өзара іс-қимыл жүргізу арқылы жоспарланған жұмыстың уақытылы басталуы мен орындалуына мониторинг жүргізілетінін жеткізді.

ТЕМІРҚАЗЫҚ

15 ҚАЗАН 2026 | БЕЙСЕНБІ

(Жалғасы. Басы №114 санда)

Әуезов Америка сапарынан жілікті дүние жазуды жоспарлағаны оның көрген-білгендерінің бәрін үлкен ыждағатпен күнделік беттеріне түсіргендігінен айқын аңғарылады. Жазушының күнделіктегі келісті ойлары көркем шығарманың үзіктеріндей оқылады. Ендігі әңгімені сол жазбалар арқылы жалғастырайық.

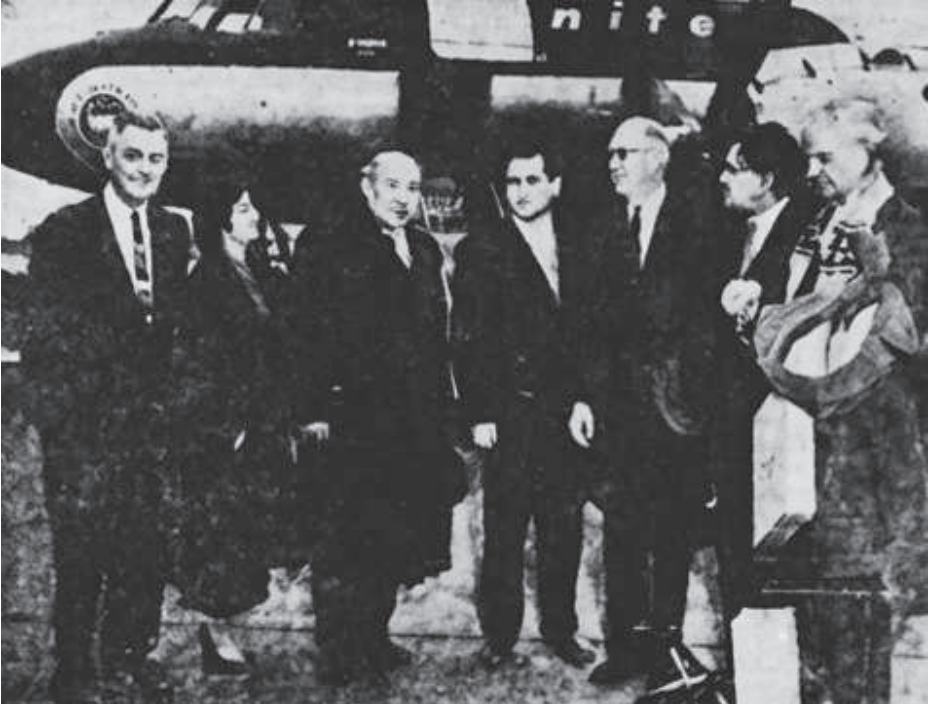
Мұхтар ҚҰЛ-МҰХАММЕД,
заң ғылымының докторы, профессор, академик

АШЫЛМАҒАН АМЕРИКА

Әуезов Нью-Йоркте 8 күн өткізген соң 26 ақпанда ертелетіп Лос-Анджелеске жол тартады. Сұлулық атаулыға сұқтанбай өте алмайтын жазушы ұшаққа кіргендегі көргені жайлы: «Лос-Анджелеске 5 сағат 22 минут ұшамыз деп жариялады. Стюардесса қыздар және жалпы бар қызметкер қыздар тазыға ұқсайды, поджарые, чуткие, подвижные — особая порода, племя», — деп ұшақтағы қыз-жігіттерді жұтынып тұрған сүйірі тазыға тенейді.

Көргендері жайлы көсіле жазуды жоспарлаған суреткер ұшақта отырып-ақ ұшар биіктен көзге шалынған көркем көріністерді блокнотына түсіре берген.

М. Әуезов Фресно әуежайында (суретті алғаш жариялаған Д. Кин)

Ол: «Қазір қарлы, мол шаруалы аудандарды басып келеміз. Қар қалың, бірақ әр жерде аз-аз қоңырқай көкшіл ағаштар көрінеді... Жол аса қызық. Тауларға кірді. Көп-көп таулардан, елсіз таулардан өттік. Қара-ғайлы, қалың жыныс ағашты таулар көп», — деп жазады.

Тынық мұхит жағасында тоқтаған алғашқы қаласы Калифорния штатындағы ірі орталықтарының бірі Фресно болыпты. Сөз зергері мұнда жүріп те қайнаған тірліктің ортасындағы өзі байқап қалған әлемділікті қалт жібермеуге тырысады. Тынығып, «Хасиенда» қонақүйін тамашалауға кіріскенде мейманхана қонақтарының көңілін көтеруге арналған әдемі көрініске тап болады. Ол: «Су ішінде пиала арқылы би көрініс жасаған сұлу әйел әрекетін көрдік. Қараңғы зал (қоңырқай), музыка, электрон ойнайды. Төрде жасыл әйнек, үлкен сахна сияқты, онда терең су. Сол суға алтындаған трико (купальный костюм) киген ұзын бойлы, сұлу денелі қыз (сары алтын сары шашты) сүнгіп түсті. Содан ары айналып түсіп бұралып, оралып шалқалай айналып, басыммен дөңгелене айналып, сәнді грациялы пластикалық өзінше өзгеше би қимылдарын жасады. Сырғанақты би өзгеше болып созылып, тамылжып ырғалғандай су ішінде де ғажап сұлу қозғалыстар әсем-сәнмен ырғала тамылжып шығады екен», — деп сүйсіне жазады.

Бұл, әрине, көңілінен шыққан көріністерді қаз-қалпында жалында сақтап қалу үшін қағазға асығыстау түсірілген сөйлемдер. Соның өзінде көргендерін көркем сөзбен көмкеріп, әдемі өрнек салған. Күнделіктегі осындай сүйкімді жазбалар қырланып, сырланып, өңделіп барып қағазға түссе қалай ғана құлпырып шыға келер еді деген ой келеді санана...

Қала сыртына шығып, інжір бағын аралаған. Дәл осы бакты талай адам көріп, уылжыған жемісінен дәм де татқан шығар. Әуезов жай ғана көріп қоймайды, сол көргендерінен көкейде қалар келісті сурет салады. Ол: «Жапырағы жок, күзелген, көктемді күткен, қыркылған қарағандай боп тырбайып, шашырай үрпиісіп тұрған — алмадан гөрі аласа ағаш», — деп әр сөзі ойнап, ойланып тұрған бір ғана сөйлеммен «үрпиісіп тұрған» інжір бағын көз алдына әкеледі.

Делегация Фресно қаласындағы 5 мың студенті бар колледждің біріне барып, оқытушы, студенттермен кездесу өткізеді. Бұл жүздесуде Л. Леонен «Поэзия математиканың күшейген заманында баяғы арифметика болып қалуы керек емес» деген «заумный әңгіме» айтыпты. Қашанда «алыстан сермейтін» Әуезовке мұндай бөстекі сөз ұнамаған. Әріптесінің жадағай пікірін жақтырмаған жазушы күнделік беттеріне: «Сырты сұлу, шешен,

ұйқы, ас ішу қалады. Ол ғана емес, табиғатты сую, аталық, аналық, достық, махаббат, өлім, қиял, сағыныш болады. Бұның бәрі логарифм тілімен, математика, химия формуласымен математика выкладасында баяндалмайды», — деген сентенцияларды түсіреді.

Алуан жанрда қалам тербеген Әуезов шығармашылығының бір ерекшелігі — ондағы ассоциативті ойлау жүйесінің басымдығы. Ол Үндістанда, Жапонияда, Америкада көрген-білгендерін оқырманның қабылдауына жақындата түсу үшін үнемі ұғымға оңай, түйсікке жеңіл, таныс образдар, көріністермен салыстыра бейнелейді. Бұл өзі бір қарағанда тым қарапайымдау тәсіл сияқты болып көрінгенімен, сол образдар, тенеулер мен метафоралар сөйлеп қоя бергенде оқыған жанды алуан түрлі ойға жетелеп, оның таным-түйсігін кенейтеді. Сонда алыстағы бейтаныс халықтың мәдениеті, салт-сана, әдет-ғұрпы оқырманға жақындай түсіп, оның қиял құсын Абай айтқандай, шартарапқа құйқылжытып жібереді.

Әуезов жиі қолданған осы үндестік тәсілі оқырманды суреттеліп отырған оқиғаны дәл бір өз көзімен көріп отырғандай әсерге бөлейді. Ол Фресно паркінде көргені туралы: «Паркте қар. Содан ары қалың көк жыныс тоғай. Бұнда ель, қарағай, кедр, әсіресе ең қымбат секвойя. Бурий алып атанған (Бурий гигант), 3600 жыл жасаған карт ағашқа келдік. Ол көп қолды Будданы еске түсіреді. Бұл ма-

монттар замандасы, Илиадның, Кейкауыс, Рүстемнің замандасы десе де болады. Өзі де көрі құдай, бог Саваоф», — деп жазады.

Осы бір ғана абзацта қаншама ассоциация бар. Әуелі алып секвойяны үнді мәдениетіне тән мың қолды Буддаға ұқсатады. Бұдан кейін әркімге мектеп оқулықтарынан жақсы таныс мамонтқа замандас етіп, ежелгі грек тарихынан хабардар жанның бөрі білетін Илиада дәуіріне апарды. Біртіндеп түркі-парсы тілдес халықтарға түгел таныс Фирдоуси «Шахнамесінің» кейіпкері Кей-Қауыс патша мен Рүстем батырдың замандасы жасайды. Ең соңында яхуди-христиан әлемі қадір тұтатын Саваоф құдайдың өзіне тенейді.

Мұндай алдыңғы ойдан соңғысы, бастапқы тенеуден кейінгісі асып түсетін образдар жүйесін Әуезовтей әлемдік мәдениет айдынында еркін жүзетін терең ойлы, көл-көсір энциклопедиялық білім иесі ғана жасай алса керек.

Мұханның Саваоф туралы соңғы тенеуі тіпті керемет. Саваоф жөнінде орыс поэзиясының «күміс ғасыр» классигі, Сталиннің қанды шенгелінен шетелге кетіп қана жаны қалған К. Бальмонт керемет өлең жазған. Тағы бір орыс әдебиетінің жампозы, Нобель сыйлығының иегері И. Буниннің де «Саваоф» дейтін мінажат жыры бар. Аса көрнекті суретші В. Васнецов та көрі құдайдың алуан түрлі символдарға толы қаһарлы бейнесін сомдаған. Бір қызығы, православие шіркеуі кезінде «Құдай-әке — біреу, оны Иисус Христостан басқа адам көрмеген, сондықтан оның бейнесін салуға болмайды» деген қатаң үкім шығарыпты. Бірақ Васнецовқа суретті жасау жөніндегі тапсырысты орыс шіркеуі иерархтары емес, билік өкілдері бергендіктен, суретші амалын тауып, Саваофты «құдай-әке» бейнесінде емес, Әуезов тауып айтқандай «көрі құдай» кейпінде салып шыққан. Мұхан Саваоф жайлы хикаяттың бәрін білген, білгендіктен де осылай жазған.

Өмір бойы ұстаздық қызметтен қол үзбеген жазушы жергілікті колледждегі оқу бағдарламасы, ондағы оқытушылар мен профессорлар құрамы, кітапханасы, тіпті қосалқы шаруашылығына дейін жалықпай аралап, мол мағлұматтар келтіреді. Студенттердің драма үйірмесінің жұмысымен танысуға да уақыт тауып, «қайтыста түнде осы «Отелло» спектаклін көрдік», — деп бар уақытын түннің бір уағына дейін жақсыны көрмекке жұмсағанын жазады.

Фресно қаласында хатқа түскен жазбалар соңындағы: «Бұл колледжде Япон, Қытай, Ираннан кеп оқып жатқан студенттер аз емес» деген сөйлемнен жазушы ойының тасасында қалған «Кеңес Одағы халықтарынан, қазақтардан неге жоқ?» деген сұрақты аңғару қиын емес.

Алып секвойя түбінде

Делегация бау-бакшалы Фресноны артқа тастап, наурыздың алғашқы күні поезбен Лос-Анджелеске қарай беттейді. Шипачевтің Мұхана арнайтын «Нью-Йорк» өлені дәл осы сапарда туыпты. Бұл туралы: «Ол өлең жазыпты (осы жолда ынырысып, ырғақ іздеп, шабыттанып отырып), жаңа редакциясын жасап шықты. Жатқа жазған, жатқа оқып берді. Нью-Йоркте жазған, маған арнайым дейді 12 жол», — деп жазады. Жанына жағатын әдебиет пен өнердің жана туындысын оқыған, естіген бетте бірден кесімді пікірін айтып, келісімді бағасын беретін әдебиет профессорының бұл жолы үнсіз қалуына қарағанда әп-әдемі басталып, қарадүрсіндеу аяқталған келте жыр өзіне арналса, оны аса жақтыра қоймағанын білдірсе керек.

Қашанда көңіліне қонғанның бәрін блокнотына түсіріп отыратын тиянақты жазушы бұл жолы да ескі ғадетінен жазбай, жайлы вагонның терезесінен сыртқа бажайлай қарап, көз ұшында қалып жатқан әдемі көріністерді қалам ұшына ілдіре берген. Ол: «Бұрын шөлдеу жер болғаны окта-текте қатты білініп қалады. Кейде тақыр, кейде шағыл, сор топырақ та байқалады. Ондай жерлерде көдімгі Арал, Жосалы араларының, далаларының былтырғы қара сортаң қанбақ тәрізді үрпек бөрікті шөп көп. Егінсіз дала көңілсіз — көдімгі қара түз, ебелек, қанбақ қаңғыған құла түз, қу медиен дерсін. Бірақ соның қатарына әдемі көкпенкөк далалар, тақталанған егін далалары кетеді. Онда мақта, бақша (көбінесе үзім), көгал шөптер, неше алуан өсімдіктер. Көп жерде жайылып жүрген мал, отар-отар қойлар етке арналған гемпшир қойы», — деп көңіліне жаққан көріністерді бар бейілмен қағазға түсіреді.

Байқайсыз ба, мұнда да сол өзі жиі қолданатын ассоциативті жүйе бар. Кезінде пойызбен Алматы мен Мәскеу арасында талай сапарға шыққанда көргендерін еске түсіріп, өзіне әбден таныс «қара сортаң», «ебелек, қанбақ қаңғыған құла түзді» көріп, оны Сыр бойындағы Арал мен Жосалы табиғатына ұқсатады. Осылайша, алып мұхиттар бөліп, бір-бірінен мүлде алшақ жатқан қос құрлықтың арасын сөзбен салынған әсерлі суреттермен жақындата түсіп, оқырманның көз алдына етене таныс көріністерді әкеледі. Әкеліп қана қоймай, сол көріністер арқылы олардың арасын «үрпек бөрікті шөп», «қара сортаң қанбақ», «қу медиен» сияқты әдемі тенеулермен жымыдастырып жібереді.

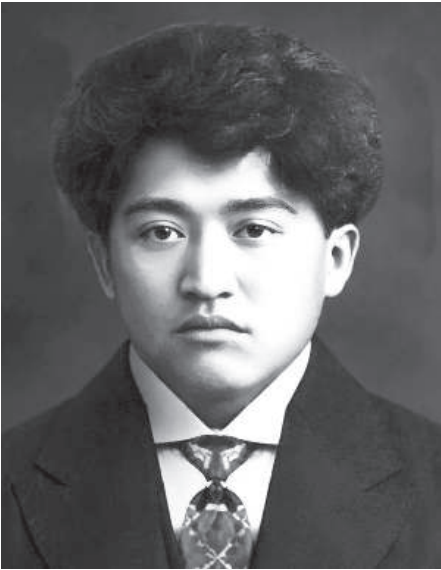
Әуезов қайда жүрсе де, қаламына не ілдірсе де соның бөріне дала перзентінің көзімен қарап, көргендерінен қаймана қазақтың түйсігімен түйін түйеді. Қазақ прозасындағы табиғат көріністерін адам жаныммен астағыра суреттеудің асқан шебері бұл жолы жүйткіген пойызда отырып-ақ жазуын бір сәтке тоқтатпайды. Ол: «Жол көпке дейін даламен келіп, біраздан соң алда үлкен таулар тұман, мұнар ішінен аңғарыла бастады», — деп жазады.

Осы тұста сәл аялдайық. «Тұман» данышпан Абай жиі пайдаланған образдың бірі («Көк тұман алдындағы келер заман», «Сұрғылт тұман дым бүркіп», «Күз болып дымқыл тұман жерді басқан», т.б.). «Тұманды» Әуезов те жиі қолданған. Ол «Тұман айығарда» атты іргелі роман жазуды жоспарлап, оның көлемі 70 беттен асатын эскиз-жобасын хатқа түсірген. Әуезов шығармашылығын түбегейлі зерттеген ғалым, академик Рымғали Нұрғалиұлының зерттеулерінде жазушы болашақ романды 10 тарауға бөліп, слуден астам кейіпкердің аты-жөнін, шыққан тегі, тіпті қысқа мінездемесіне дейін түзіп шыққан.

Р. Нұрғали жазушы мұрағатында сақталған бұл жазбаларды кеменгер дүниеден озғаннан кейін — 1966 жылы тұңғыш рет басып шығарады. Академик роман нобайы 1932-1934 жылдары жазылуы мүмкін деп топшылайды. Біз бұл шығарма «Қылы заманының» соның ала 1926-1930 жылдары хатқа түскен деп шамалаймыз. Романның алғашқы нұсқасы Әуезов тұтқынға алынған 1930 жылы тәркіленіп, кейін жоғалып кетуі мүмкін. Қалай дегенмен академик Р.Нұрғали: «Күллі оқиға желісі тартылып, адамдар образы айқындала бастаған терең идеялы күрделі роман жобасы» деп баға берген бұл туындының кейінгі тағдыры туралы сұраққа жауап іздеу бүгінгі буын әуезовтанушылары міндеттерінің бірі деп білеміз. Әуезов күнделіктерінде Американың қалалары ғана емес, құла түз, қу медиені, тіпті тауларына дейін сөйлеп тұр. Ол: «Тау ішіне кірдік, бұл бір қара тау... Айналасы өрі, сай-саласы мол аса тік таулар емес. Алтай, Орал тәрізді кең, мол қатар-қатпарлы аса құйқалы таулар. Құйқалы деген сөз дәл қонады. Өйткені өсімдігі — түгі мол», — деп жазады.

Қазақ даласының жыршысы бұл жолы Алтай мен Орал тауларын тегін еске түсірмеген. Бірі — түбі бір түркі жұртының алтын бесігі болса, екіншісі — ер түріктің асқар белі. Алуан түрлі ойларға жетелейтін бұл екі таудың қазақ оқырманы үшін сөйлеп тұрған өз тарихы бар. Осы жолдарды жазып отырғанда «Мағжанды сүйемін»

деп емірене жазатын Әуезов арманда кеткен асыл досының: «Еркін ырғып шығам асқар Алтайға, Қырда тұрып садақ тартам Қытайға» немесе «Ұзын Орал — күн мен түн шекарасы, бір жағы — күн, бір жағы — түн баласы. Арғы жағы — көк көзді жын ұясы, Бергі жағы — Түріктің сар даласы», — деп Орал мен Алтай қатар аталатын өлең жолдарын еске алған болар. Басқаны қайдам, жазушының тау туралы «қатар-қатпарлы» ойлары бізді осындай ассоциацияларға жетеледі.

Мағжан Жұмабаев

Мұхан екінші наурыз күні Лос-Анджелеске жетіп, кезінде Н. Хрущев тоқтаған «Чайман парк» қонақүйіне түседі. Қала аралап, мұхит жағалай жүріп, әйгілі Санта-Моника шығанағына келіп, теңізге түсуге мүмкіндігі болмаса да «қол сулайды». Орысша, қазақша бірдей көсіле жазатын Мұханның күнделігіне осы тұста: «Пальмалар косматая голова — побуревшая борода (менің тенеуім)», — деген сүйкімді сөйлем түседі.

Қазақ кеменгері армансыз аралаған Тынық мұхит пен Кордильер тауының арасында орналасқан, жазы жайлы, қысы жұмсақ Лос-Анджелес қаласы ХХ ғасыр ортасында әлем экрандарын жаулай бастаған АҚШ киносының ғана емес, бүкіл ойын-сауық, қызық-думанының астанасына айналды. Қаланың тағы бір ерекшелігі, мұнда Латын Америкасы мен Азия құрлығынан шыққан халық өкілдері басымдау еді. Сол себепті періштелер қаласын түрлі тілдер, мәдениеттер мен өркениеттер тоғысқан тоғыз жолдың торабы деп қабылдауға да әбден болады.

Халқының саны жағынан алғанда Лос-Анджелес — елдегі екінші үлкен мегаполис. Бізге әйгілі штат пен қала тарихын қазып шығу емес, жазушының қаламына не үйірілгені қажет.

Қазақ қаламгері қай елге барса да сондағы оқу-білімнің жай-күйіне көбірек үңілген. Бүгінгі Америкада «Калифорния университеті» деген тіркесті атағына қосақтаған он бірдей университет бар. Олардың әрқайсысына УС деген қысқартудан кейін, университеттер орналасқан Беркли, Дейвис, Ирвинг, Мерсед, Риверсайд, Сан-Диего, Сан-Франциско, Санта-Барбара, Санта-Круз және Лос-Анджелес қалаларының атын қосар болсаңыз, он саусақты толтырған он университет атауы шыға келеді. Әуезов барған 1960 жылда қалада Лос-Анджелес Калифорния университеті, Оңтүстік Калифорния университеті және Лос-Анджелес қалалық колледжі сияқты үш жоғары оқу орны ғана болыпты.

Әуезов күнделігінің әр бетінде қайсысы екенін нақтылап көрсетпесе де Калифорния университеттерінде өткен кездесулер жайлы жазады. Кеңес Одағы сияқты бақталас, бәсекелес елден келген делегацияны атак-данқы сол кезде де, бүгін де жер жүзінде шарықтап тұрған Берклидегі Калифорниялық университетке де апаруға болар еді. Бірақ профессор Роберт Оппенгеймер бастаған ғалымдар тобы «Манхэттен» жобасы арқылы атом бомбасын жасауға қатысқан, «Лос-Аламос», «Ливермор» жобалары аясында сүтегі бомбасына қатысты ғылыми зерттеулер жүргізген, Лоуренс лабораториясында ядролық физика мен радиациялық технологияларға қатысты құпия тәжірибелер жасаған, бір өзі әлемге 100-ден астам Нобель сыйлығының лауреаттарын берген бұл әйгілі университетті қабылдаушы жақ КГБ тыңшылары ілесе жүретін жат көзден тасада ұстауды жөн деп тапқан.

Сондықтан олар кеңес жазушыларын сол кездегі қаладағы ең үлкен жоғары оқу орны — Лос-Анджелес Калифорния университетіне апарған деп шамаладық. Әуезов бұл жолы кеңінен көсіле қоймаған. Ол: «Католич. университет. Сұлу стильді үй. Школы бір этажды, әсем көп үйлер, жеңіл үйлер. Қыс болмайды. Екі-ақ рет пальто киідік», — деп қысқа ғана ақпарат қалдырған.

Кеңестік жазушылар ертесіне жергілікті радиоға барып, университет үшін арнайы сұхбат берген. «Микрофон алдында Калифорния университеті үшін Шипачев, Леонов, Гончар сөйледі», — деп жазады Мұхан, бірақ өзі ләм демеген.

(Жалғасы бар)

ҚАРЖЫЛАЙ ҚОЛДАУ – ЖАҢА ӨНДІРІСКЕ МҮМКІНДІК

Жеңілдетілген қаржыландыру, қарыздарға кепілдік беру және консултациялық қолдау Батыс Қазақстан облысындағы кәсіпорындарға өндіріс көлемін ұлғайтуға, жабдықтарды жаңартуға және жаңа бағыттарды игеруге мүмкіндік беріп отыр.

Бизнесті дамыту үшін тек идеяның болуы немесе тапсырыстардың түсуі жеткіліксіз. Өнім шығаруды арттыру, заманауи технологияларды енгізу немесе жаңа нарықтарға шығу үшін кәсіпкерлерге қаржылық ресурстар қажет. Алайда тиімді шарттармен несие алу қиын, кейде кепілдікке қоятын мүлік болмайды. Осындай кезде «Даму» кәсіпкерлікті дамыту қорының Батыс Қазақстан облысы бойынша өңірлік филиалы маңызды рөл атқарып отыр. Филиал бизнес өкілдеріне мемлекеттік қолдау тетіктерін пайдалануға көмектеседі.

Бүгінде қор кәсіпкерлерге қолдаудың үш негізгі тетігін ұсынады: жеңілдетілген қаржыландыру, кепілзат жеткіліксіз болған жағдайда қарыздарға кепілдік беру және пайыздық мөлшерлеменің бір бөлігін субсидиялау. Олардың әрқайсысы нақты міндетті шешуге бағытталған. Ал ортақ мақсаты – кәсіпорындардың тұрақты дамуына, өндірістің кенеюіне және өңір экономикасының нығаюына жағдай жасау.

«Даму» қорының Батыс Қазақстан облысы бойынша өңірлік директоры Тарас Шалығаның айтуынша, облыста мемлекеттік қолдау тетіктерімен 12,5 мың кәсіпкер қамтылған, ал қолдау алған жобалар бойынша несиедеудің жалпы көлемі 699 млрд теңгені құраған.

— Ұлттық даму институты саналатын «Даму» қоры Қазақстанның барлық өңірінде шағын және орта бизнестің сапалы дамуына жәрдемдеседі. Бұл экономикалық тұрғыдан айтарлықтай нәтиже береді. Батыс Қазақстан облысында 2010–2024 жылдар аралығында мемлекеттік қолдау алған кәсіпкерлер 6,1 мың жаңа жұмыс орнын ашты. Олар бюджетке салық түрінде 483,5 млрд теңге төледі, — деді Тарас Шалыға.

Бұл көрсеткіштер қаржылай қолдаудың ауқымын ғана емес, оның өңір экономикасы үшін маңызын да көрсетеді. Кәсіпорын өндірісін кеңейтуге мүмкіндік алған кезде, мұның пайдасы тек меншік иесімен шектелмейді. Білікті мамандарға деген сұраныс артады, материалдар сатып алу көлемі ұлғаяды, жеткізушілер үшін қосымша тапсырыстар қалыптасады, ал бюджет түсетін салық түсімдері көбейеді.

Қордың негізгі құралының бірі — «Өрлеу» жеңілдетілген несиеге бағдарламасы. 2025 жылғы маусымнан бастап бұл бағдарлама инвестициялық жобаларды қаржыландыруға және қолданыстағы қарыздарды жылдық 12,6% мөлшерлемемен қайта қаржыландыруға мүмкіндік береді.

2025 жылы Батыс Қазақстан облысында осы бағдарлама аясында жалпы сомасы 14,3 млрд теңгені құрайтын 68 жоба қаржыландырылды. Ал 2026 жылдың басынан бері тағы 34 жобаға 4,8 млрд теңге көлемінде қолдау көрсетілді.

Сұранысқа ие тағы бір тетік — кепілдік беру. Бұл механизм келешегі бар жобасы және қар-

жыландыруға қажеттілігі бар, алайда банк несие-сін алу үшін кепілге қоятын мүлкі жеткіліксіз кәсіпорындар үшін аса маңызды. Мұндай жағдайда қордың кепілдігі несие қаражатын тарту-дағы кедергілерді азайтуға көмектеседі.

2026 жылдың басынан бері облыста жалпы несие портфелі 32 млрд теңгені құрайтын 132 кепілдік шарты жасалған. Қор берген кепілдіктердің көлемі 23 млрд теңгеге жетті.

Үшінші құрал — пайыздық мөлшерлеменің бір бөлігін субсидиялау. Бұл тиісті қолдау бағдарламалары аясында кәсіпкердің қаржылық жүктемесін азайтуға мүмкіндік береді. Сонымен қатар қордың жұмысы қаржылық тетіктермен ғана шектелмейді. Бизнесті қолдаудың маңызды бағыттың бірі — кәсіпкерлерді қолданыстағы бағдарламалар туралы ақпараттандыру және оларға қолайлы құралды таңдауға көмектесу. Облыс орталығынан шалғайда жұмыс істейтін кәсіпкерлер үшін бұл міндетті «Даму» қорының мобильді фронт-офисі атқарады.

Бұл — мамандары аудандар мен ауылдық елді мекендерге барып, кеңес беретін көшпелі консултациялық орталық. Кәсіпкерлер Орал қаласына бармай-ақ қаржыландыру мүмкіндіктері, кепілдік қолдаудың шарттары және бизнесті дамытуға арналған басқа да құралдар туралы ақпарат ала алады. Жоба іске қосылғаннан бері мобильді фронт-офис 150-ден астам рет көшпелі сапар ұйымдастырып, екі мыңнан астам консултация өткізді. Осы уақыт ішінде 16 қала мен монокала қамтылды. Батыс Қазақстан облысында мамандар 12 ауданды аралап, 300-ден астам кәсіпкерге кеңес берді.

Мұндай жұмыс мемлекеттік бағдарламаларды жергілікті жерлердегі бизнес үшін қолжетімді етуге ықпал етеді. Өйткені шағын кәсіпорын үшін уақыттылы берілген кеңес өндірісті жаңғыртуға, қаржыландыру тартуға немесе жаңа жобаны іске қосуға бастайтын алғашқы қадам болуы мүмкін.

Мемлекеттік қолдаудың нақты нәтижесін көрсететін кәсіпорынның бірі — GAZSNABOIL ЖШС. Компания 2020 жылы тіркелген және мұнай-газ, мұнай өңдеу, газ өңдеу және мұнай-химия салаларына арналған жылу алмастырғыш жабдықтар өндіруге маманданған. Кәсіпорынның негізгі өнімі — газ, сұйықтық және бу-сұйық қоспаларын салқындатуға әрі конденсациялауға арналған ауамен салқындату аппараттары. Сонымен қатар компания түрлі жиынтықтаушы бөлшектер мен құбырлы қабықшалы аппараттар шығарады.

Компания өнімдері жабдықтың сенімділігі мен техникалық талаптардың сақталуы айрықша маңызға ие салаларда сұранысқа ие. Кәсіпорынның тапсырыс берушілері қатарында «Интергаз Орталық Азия», «КазМұнайГаз», «ҚазАзот», «ҚазГӨЗ», Павлодар және Атырау

мұнай өңдеу зауыттары бар. Өндіріс директоры Низами Алиевтің айтуынша, кәсіпорын өндіріс көлемін біртіндеп арттырып, тұрақты өндірістік деңгейге шыққан.

— Біз ауамен салқындату аппараттарын, оларға арналған жиынтықтаушы бөлшектерді, сондай-ақ құбырлы қабықшалы аппараттарды өндіреміз. Бұл жабдықтар мұнай-газ және химия өнеркәсібінде қолданылады, — деді ол.

Компания жылына орта есеппен 100-120 дана жабдық шығарады. Сонымен бірге өндірістік қажеттіліктердің едәуір бөлігі отандық жеткізушілер есебінен қамтамасыз етіледі: кәсіпорын шикізат пен материалдардың 90%-ына дейін Қазақстаннан сатып алады. Негізінен, бұл — металдар, белгілі бір қорытпалар және басқа да қажетті материалдар. Егер қажетті өнім ішкі нарықта болмаса, ол шетелден жеткізіледі.

Компанияның тағы бір ерекшелігі — инженерлік жобалаудан басталатын толық өндірістік цикл. Кәсіпорында нақты тапсырыс берушінің талаптарына сәйкес техникалық шешімдер әзірлейтін жобалау-конструкторлық бөлім жұмыс істейді. Компанияда 30-дан астам адам еңбек етеді, олардың 24-тен астамы тікелей өндірісте жұмыс істейді. 2026 жылғы ақпанда кәсіпорын «Өрлеу» бағдарламасы бойынша айналым қаражатын толықтыруға қаржы алды. Бұл ретте «Даму» қорының «Кепілдік қоры-1» бағдарламасы аясындағы кепілдігі қолданылды.

Өндірістік бизнес үшін айналым қаражатының маңызы зор. Металл мен жиынтықтаушы бөлшектерді сатып алу, тапсырысты орындауға дайындық және өндірістік үдерісті ұйымдастыру дайын жабдық тапсырыс берушіге тапсырылып, оның ақысы төленгенге дейін шығынды талап етеді. Қаржыландыруға қол жеткізу қажетті материалдар қорын қалыптастыруға және клиенттер алдындағы міндеттемелерді уақыттылы орындауға мүмкіндік береді.

Осылайша, жеңілдетілген несиеге мен кепілдік беру тетіктерін ұштастыру екі міндетті қатар шешуге көмектеседі: кәсіпорынның ағымдағы қызметін қамтамасыз ету және оның одан әрі кенеюіне негіз қалау. Кәзір компания өндірістік базасын дамыту және өнімінің жаңа түрлерін игеру бағытында жоспарлар құрып отыр. Кәсіпорында жаңа база құрылысы жүргізілуде. Ал болашақта мұнда ірі габаритті жабдықтар өндірісіне жолға қою көзделген.

— Біз технологиялармен қатар жүруіміз керек. Жаңа жабдықтар сатып алып, өндірістік қуатымызды арттырып, жалақыны көтеруді және жаңа жұмыс орындарын ашуды қалаймыз. Біздің міндетіміз — қолданыстағы ұжымымызды сақтап қана қоймай, оны кеңейту, — деп атап өтті Низами Алиев.

Болашағы бар бағыттың бірі — ірі габаритті жабдықтар өндіру. Мұндай өнімдерді шығару үшін тиісті өндірістік алаңдар, техникалық мүмкіндіктер және қосымша инвестициялар қажет.

— Қазақстанда шынымен де үлкен резервуарлар өндіруге қабілеті кәсіпорындар көп емес. Біз осы деңгейге көтеріліп, ірі габаритті жабдықтар шығарғымыз келеді, — деді өндіріс басшысы алдағы жоспарларымен бөлісіп.

Осылайша, мемлекеттік қолдау қолданыстағы өндірісті нығайтуға және дамудың келесі кезеңіне дайындалуға мүмкіндік беретін құралға айналды. Мұндағы маңызды нәтиже — қажетті материалдарды сатып алу мүмкіндігі ғана емес, сонымен қатар өнім түрлерін кеңейтуге, өндірістік қуатты арттыруға және жаңа жұмыс орындарын ашуға жол ашылуы.

Батыс Қазақстан облысы үшін мұндай кәсіпорындардың дамуы жұмыс орындарын сақтауға және жаналарын ашуға, өнеркәсіптік әлеуетті нығайтуға әрі жергілікті бизнестің мүмкіндіктерін кеңейтуге ықпал етеді. Ал кәсіпкерлер үшін бұл — өндірістік жоспарларын ішкі нарықта сұранысқа ие, болашақта сыртқы нарықтарға да шығуға мүмкіндік беретін нақты жобаларға айналдырудың жолы.

Аида ҒАЛИЕВА,
Батыс Қазақстан облысы

Жамбыл облысы кейінгі жылдары қант қызылшасын егуден өзгелерден көш ілгері келеді. Бұл шикізат көлемін арттырғанымен өнімді өткеруде қиындықтар туындап, шаруалар жылда шырыл қағуда. Өңір дихандары өнімін қайда апарарын білмей, алдыңғы жылы көршілес Қырғыз еліне шекара асып та кеткен болатын. Оған себеп Меркі қант зауытының өнімді қабылдауға қауқары жетпей, тіпті зауыт маңына жиналған тәтті түбір көктемге дейін шіріп кетті. Осылайша, шаруалар шығынға белшесінен батып, Меркі қант зауыты дихандар алдындағы қарызын өтей алмаған. Нәтижесінде, еңбек адамдары «енді қызылша екпейміз» деп қолдарын бір сілтеген еді. Алайда осы күрмеуі қиын түйткілдің биыл түйіні тарқайтын секілді. Мәселені оңтайлы шешудің басты тетігі – «Тараз» қант зауытының қайта іске қосылуы.

ҚАНТ ЗАУЫТЫ ҚАЙТА ӨНІМ ҚАБЫЛДАЙДЫ

Саятхан САТЫЛҒАН,
Жамбыл облысы

Негізі, кәсіпорын 2003 жылдан бері қант қызылшасын өңдеу және қант өндіру жұмыстарын тоқтатқан еді. Бірақ 2025 жылы өндіріс орны зауытты қайта жаңғырту жұмыстарын қолға алып, бүгінде құрылыс жұмыстарының денін аяқтап отыр. «ТСЗ» ЖШС-ның директоры Федор Семеновтің айтуынша, зауытты іске қосуға дайындық жұмыстары 93-95 пайызға орындалған.

Жобаның жалпы құны — 12,4 млрд теңге. Кәсіпорын іске қосылғаннан кейін жылына шамамен 250 мың тонна қант қызылшасын өңдеуге қауқарлы болмақ. Өндірістік қуаты тәулігіне 3 мың тонна қант қызылшасын өңдеуге жетеді деп күтілуде. Қазір негізгі өндірістік нысандардағы құрылыс-монтаж жұмыстары жүргізілуде. Қажетті іргетастардың басым бөлігі аяқталып, технологиялық жабдықтар жеткізіліп, монтаждау жұмыстары атқарылууда.

Сонымен қатар жылу электр стансасында бу қазандықтары, сүзгілер, түтін сорғыштар мен желдеткіштер орнатылған. Өндірістік цехтар мен стансалардың технологиялық құбырларын монтаждау, электр кабельдерін жүргізу жұмыстары жалғасуда. Бұған дейін пайдаланылған жабдықтардың бір бөлігі қайта қалпына келтіріліп, жөндеуден өткізілген.

Жоспарлы жұмысты мерзімінде аяқтау мақсатында 10 мердігер ұйымның және зауыттың 1 000-ға жуық қызметкері екі ауысымда еңбек етуде. Кәсіпорында қант қызылшасын қабылдауға қажетті таразылар орнатылып, зертхана жөнделіп, қажетті құрал-жабдықтармен қамтамасыз етіліп отыр. Мемлекет тарапынан кәсіпорынға қажетті жер телімдерін рәсімдеу, газ және электр қуатының көлемін арттыру бойынша қолдау көрсетілген. Облыс әкімі Ербол Қарашөкеевтің айтуынша, зауыт биыл тәтті түбір қабылдауға дайын болуы керек екен.

— Бүгінде зауыттағы құрылыс жұмыстарының қарқыны жаман емес. Заманауи құрал-жабдықтар жеткізілген. Биыл облыста қант қызылшасының өнімділігі жоғары. Сондықтан шаруалардың өнімін биылдан белгіленген кестеге сәйкес уақыттылы қабылдау қажет. Кезек болмауға тиіс. Шаруаларға бекітілген кесте алдын ала жеткізіледі. Биыл бір түйір тәтті түбір егістік алқабында қалмауға тиіс, — дейді Ербол Шырақпайұлы.

Бұл — әрине жаңа жылу беретін ақпар. Биыл облыста қант қызылшасы 9,9 мың гектарға егілгенін ескерсек, Тараз қант зауытының қайта іске қосылуы ауадай қажет. Ауыл шаруашылығы басқармасының басшысы Әбдіресіл Желеубаевтың айтуынша, зауыт 20 қазаннан кейін қант қызылшасын қабылдауды бастауды жоспарлап отыр екен. «Тараз» қант зауытын шикізатпен қамтамасыз ету мақсатында 94 шаруашылық 5,5 мың гектар алқапқа егілген өнімін кәсіпорынға әкеледі деп күтілуде. «Тараз» қант зауытының қайта іске қосылатындығы шаруаларды қуантатыны даусыз. Әйтеуір, зауыт басылығы алдағы жылдағыдай «бізге қант құрағынан қант өндірген тиімді» деп қылық шығарып жүрмесе болғаны.

БІРЛІК ПЕН БЕЛСЕНДІЛІКТІ ҰШТАСТЫРҒАН ЖОБА

Отбасының берекесі оның мүшелерінің бір-біріне деген сенімі, ортақ мақсат жолындағы ынтымағы мен өзара қолдауынан көрінеді. Ал осы құндылықтарды күнделікті өмірде нығайтудың бір жолы — ата-ана мен баланың бірге уақыт өткізіп, ортақ іске жұмылуы. Шымкент қаласында жүзеге асқан «Бақыт мекені» жобасы жас отбасыларға осы мүмкіндікті ұсынып, спорт пен отбасылық демалысты өзара сабақтастырды.

Назгүл НАЗАРБЕК,
Шымкент қаласы

Шымкент қаласында жас отбасыларды қолдау және отбасылық құндылықтарды дөріптеу бағытындағы жұмыстар аясында «Бақыт мекені» жобасы жүзеге асырылды. Қаладағы А.Асқаров атындағы мемлекеттік дендрологиялық саябақта ұйымдастырылған спорттық квестке алты отбасы қатысып, түрлі егтілік пен шапшаңдықты, командалық үйлесімділікті талап ететін тапсырмаларды орындады. Шымкент қаласының Жастар саясаты басқармасы ұйымдастырған жобаға қатысуға бастапқы кезеңде 30-ға жуық отбасы өтініш білдіріпті. Іріктеу нәтижесінде үздік көрсеткішке қол жеткізген алты отбасы финалдық кезеңге жолдама алды. Әр команда төрт адамнан — әке, ана және екі баладан құралды. Қатысушы ата-аналарға қойылған

талап бойынша олардың жасы 35-тен аспауға тиіс.

Екі негізгі кезең бойынша өткен шараға алғашқы кезеңде қатысушылар онлайн форматтағы отбасылық марафонға қатысып, өз отбасыларын таныстырып, жақсылық жасауға бағытталған тапсырмаларды орындады. Одан соң шығармашылық жұмыстар әзірлеп, бейнероликтер ұсынды. Қазылар алқасы отбасылардың белсенділігін, шығармашылығын, ұйымшылдығын және командалық жұмысына ерекше мән берді. Ал финалдық сайыс отбасылардың шынайы командалық әлеуетін көрсетуге бағытталды. Әке, ана және екі баладан құралған командалар дендросаябақ аумағындағы алты арнайы бекетте түрлі сынақтан өтіп, әр тапсырма қатысушылардан шапшаңдықты, ептілікті, өзара түсіністікті талап етті. Командалар әр кезеңде кілттің жеке бөлшектерін жинап, соңғы тапсырмада оларды біріктіріп, тұтас кілт құрасты-

рылды. Бағалау барысында тапсырмаларды орындау жылдамдығымен қатар, отбасы мүшелерінің өзара әрекеті мен бірлесіп шешім қабылдау қабілетіне де мән берілді.

Шымкент қаласы Жастар саясаты басқармасының басшысы Әкімжан Анарбайұлы марапаттау рәсімінде жобаның негізгі мақсаты отбасылық байланысты нығайту және ата-ана мен баланың бірге белсенді

демалуына мүмкіндік жасау екенін атап өтті.

— Бүгінгі сайыста спорттық дайындықпен қатар, отбасылық бірлік пен өзара қолдау да сыналды. Әке мен ананың балаларына демеу болып, балалардың ата-анасына қолдау көрсеткенін көрдік. Бұл кез келген жарыстағы нәтижеден де маңызды. «Бақыт мекені» жобасы отбасылардың бірге уақыт

өткізуіне, бір-біріне жақындай түсуіне мүмкіндік береді. Осындай шаралар арқылы белсенді, тату әрі берекелі отбасылардың қатарын көбейтуді көздейміз, — деді ол.

Жарыс қорытындысы бойынша Жайлымысовтар отбасы бірінші орынға ие болды. Мансуровтар және Қарабековтер отбасылары екінші орынды бөліссе, Тасмуратовтар, Қадировтар және Омаровтар отбасылары үшінші орынмен марапатталды. Бұдан бөлек, белсенділігімен және ерекше қырларымен көзге түскен қатысушыларға арнайы номинациялар табысталды.

Іс-шара аясында қатысушыларға концерттік бағдарлама ұсынылып, балалар мен ата-аналардың бірге демалуына жағдай жасалды. Ұйымдастырушылардың айтуынша, «Бақыт мекені» жобасы отбасылық құндылықтарды насихаттаумен қатар, жас отбасыларды қоғамдық және спорттық іс-шараларға тартуға, олардың бос уақытын тиімді ұйымдастыруға бағытталған.

Жоба аясындағы спорттық квест отбасылардың бірлескен белсенділігін арттыруға бағытталған іс-шараның бірі болды. Қоғамның тұрақтылығы мен келешегі отбасының әл-ауқатымен тығыз байланысты. Сондықтан жас отбасыларды қолдауға, бала тәрбиесіне және отбасылық қарым-қатынасты нығайтуға бағытталған бастамалардың маңызы зор. «Бақыт мекені» жобасы осы бағыттағы жұмыстың бір үлгісі ретінде отбасымен бірге белсенді демалыс өткізудің жаңа мүмкіндіктерін көрсетіп отыр.

SPORT STYLE

15 ҚАЗАН 2026 | БЕЙСЕНБІ

ЖІГЕРЛІ ЖАНДАРДЫҢ ЖЕҢІСІ

Қазан айында қазақстандық параспортшылардың асығы алшысынан түсті. Прагада футболшыларымыз қарсыластарын қапы қалдырып, жеңіс тойын тойласа, Парижде паратаеквондошыларымыз ел мерейін үстем етті. Малайзияда өткен Азия-Тынық мұхиты чемпионатынан да спортшыларымыз қанжығасын майлап, жеті медальмен оралды. Алда бұдан да ауқымды сын күтіп тұр. Ол – Жапонияның Аичи префектурасы мен Нагоя қаласында өтетін V Азия Пара ойындары. Сары құрлықтың саңлақтары сайысқа түсетін дүбірлі додада Қазақстан намысын 150 спортшы қорғамақ.

Сымбат БАУЫРЖАНҚЫЗЫ

ПРАГАДА ҚАРСЫЛАС ШАҚ КЕЛТІРМЕДІ

Осы айдың алғашқы күндері ел спортшылары үшін жағымды жаңалықпен басталды. Чехия астанасы Прагада 3-4 қазан аралығында көру қабілеті зақымданған спортшылар арасында футбол 5х5-тен халықаралық Еуропа турнирі өтті. Бұл додада Қазақстан құрамасы үздік шығып, жеңімпаз атанды. Жарысқа Қазақстан, Чехия, Греция және Германияның үш командасы қатысқан еді. Еуропалық қарсыластармен өткен бәсекеде отандастарымыз өз шеберлігін танытып, халықаралық турнирдің бас жүлдесін иеленді.

Футбол 5х5 – параспорттың ерекше түрлерінің бірі. Мұнда ойыншылар доптың ішіндегі дыбыс арқылы оның бағытын анықтайды. Алаңдағы әрбір қимыл, әрбір пас пен соккы спортшылардан ерекше зейін мен өзара түсіністікті талап етеді. Ойын барысында бір-бірінің дауысын естіп, қай бағытта қозғалып келе жатқанын аңғару да маңызды. Сырт көзге қарапайым көрінетін допты қабылдау мен қақпаға дәл бағыттаудың өзі үлкен дайындықты қажет етеді. Прагада өткен жарыста казакстандық футболшылар осы спорт түрінің кыр-сырын жақсы меңгергенін байқатты.

ПАРИЖДЕ ҚОС ЖҮЛДЕ БҰЙЫРДЫ

Қазақ спортшыларының жеңісті жолы Франция астанасында жалғасты. Парижде өткен Paris 2026 World Para Taekwondo Grand Prix Series халықаралық турнирінде казакстандық паратаеквондошылар екі медаль жеңіп алды. Нұрлан Домбаев алтыннан алқа тақса, Жанболат Қазиев қола жүлдені еншіледі. Жартылай финалда жеребе қос казакстандық спортшыны

бір-біріне қарсы шығарды. Нұрлан Домбаев пен Жанболат Қазиев арасындағы белдесуде Домбаев басым түсіп, финалға жолдама алды. Ал Қазиев қола жүлдегер атанды. Шешуші кездесуде Нұрлан Домбаев бразилиялық Кларо Лопес де Оливейрамен қайта жолықты. Бұл жолы да жерлесіміз қарсыласына мүмкіндік бермей, 2:0 есебімен жеңіске жетті. Осылайша, Париж төрінде Қазақстан Әнұраны шырқалды. Айта кетейік, халықаралық Гран-при турниріне 18 елден 120-ға жуық спортшы қатысты. Қазақстан құрамасы жарысты бір алтын, бір қола медальмен аяқтады. Бір қызығы, екі жүлдені де бір салмақ дәрежесінде сынға түскен спортшыларымыз жеңіп алды. Енді Нұрлан Домбаев пен Жанболат Қазиев алдағы Азия Пара ойындарында да ел намысын қорғайтын спортшылардың қатарынан көрінуі мүмкін.

ПЕНАНГТАН ЖЕТІ МЕДАЛЬ

Тағы бір айтулы жаңалық Малайзиядан жетті. Пенанг аралында 3-9 қазан аралығында есту қабілеті зақымданған спортшылар арасында өткен Азия-Тынық мұхиты чемпионатында Қазақстан құрамасы жеті медаль жеңіп алды.

Бұл жарыста жеңіл атлет Данил Щелоковтың нәтижесі ерекше аталды. Ол 400 метрге жүгіруде 47,86 секунд көрсеткішпен мәреге бірінші жетіп, чемпионат рекордын жаңартты.

Шахматшыларымыз да жеңіссіз қалған жоқ. Самажан Кеттебеков классикалық шахматтан қарсыластарынан озып, Азия-Тынық мұхиты чемпионатының жеңімпазы атанды. Ал Балжан Джумагазиева блиц шахматтан үздік үштікті түйіндеді. Пенангтағы жарысқа Азияның 19 елінен 400-ге жуық спортшы қатысты. Қазақстан атынан сурдо жеңіл атлетика, сурдо шахмат және сурдо бадминтон бойынша 17 спортшы өнер көрсетті. Жерлестеріміз жеті медальдың басым бөлігін жеңіл атлетика мен шахматтан еншіледі. Әсіресе жеңіл атлеттердің бірнеше қашықтықта жүлдеге ие болғаны көңілімізді бір марқайтты.

ЕНДІГІ МЕЖЕ – НАГОЯ

Халықаралық жарыстардан жеткен жағымды жаңалықтар енді Жапонияда өтетін ірі додаға ұласпақ. 18-24 қазан аралығында Аичи префектурасы мен Нагоя қаласында V Азия Параойындары өтеді. Төрт жылда бір рет ұйымдастырылатын бұл жарыс – құрлықтағы параспортшылардың ең беделді бәсекелерінің бірі. Оған Азияның 45 елі мен аумағынан спортшылар қатысады. Жалпы 18 спорт түрінен 502 медаль жиынтығы сарапқа салынады.

Қазақстан құрамасы байрақты бәсекеге 12 спорт түрінен 150 спортшымен қатысуды жоспарлап отыр. Құрама сапында паразюдодан 26, пара жүзуден 21, парапауэрлифтингтен 15, пара жеңіл атлетикадан 14 және паравелоспорттан 13 спортшы бар. Сондай-ақ волейболды отырып ойнаудан, пара үстел теннисінен және пара оқ атудан 12 спортшыдан, пара садақ атудан 9, паратаеквондодан 8, боччадан 5 және арбадағы теннистен 3 спортшы бақ сынамақ.

Биылғы Азия Пара ойындарының Қазақстан құрамасы үшін тағы бір жаңалығы бар. Отандастарымыз бұл додада алғаш рет арбадағы теннистен бақ сынайды. Сондай-ақ зияткерлік даму ерекшеліктері бар спортшыларымыз жеңіл

атлетиканың T20 санатында және пара үстел теннисінің 11-класында жарыс жолына шығады. Бұған дейін бұл санаттарда ел намысын қорғамаған спортшыларымыз үшін енді құрлықтың мықтыларымен шеберлік байқасатын сәт туды. Әрине, Азия Пара ойындарының бәсекесі бөлек. Мұнда әр елдің таңдаулы спортшылары жиналады. Сондықтан Прага, Париж және Пенангтағы жеңістерге қарап, алдағы доданың нәтижесін болжау қиын. Дегенмен жерлестеріміздің соңғы жарыстардағы қарқыны жаман емес. Ендігі мәселе – сол қарқынды Нагояда да сақтап қалу.

МҰЗ ҮСТІНДЕГІ МӘНЕР

Алматыда мұз айдынының жұлдыздарын бір алаңда тоғыстырған VIII Denis Ten Memorial Challenge турнирі мәресіне жетті. Әлемдік додада дүниежүзінің 25-тен астам елінен келген 150-ге жуық мәнерлеп сырғанаушы бақ сынады. Ерекше атап өтерлік жайт, биыл мұз үстіндегі бәсеке 2026/27 жылғы маусымдағы ISU Challenger Series күнтізбесіне енген. Бұл жарыстағы нәтижелер спортшылардың ISU әлемдік рейтингінде есепке алынады деген сөз.

Алтынай БАУЫРЖАНҚЫЗЫ, Алматы қаласы

Сонымен әлемнің кіл мықтыларын жинаған тартыста еліміз олжасыз қалған жоқ. Әйелдер арасындағы жекелей сырғанауда казакстандық Софья Самоделькина қола медаль жеңіп алды. Спортшымыз қысқа бағдарламада қос аксель мен үштік флипті сәтті орындағанымен, лутц секіруінде қателік жіберді. Еркін бағдарламада да бұл элемент ойдағыдай шыға қоймады. Дегенмен қайсар мінез танытқан Софья үштік флип пен үштік тулуптан тұратын каскадты, сондай-ақ жеке үштік лутц пен үштік риттбергерді қатесіз орындап шықты. Нәтижесінде, жалпы саны 204,36 ұпаймен турнирдің үшінші сатысына жайғасты.

– Әрине, бұл турнирде көрерменнің қолдауы ерекше болды. Олардың қошеметі кей сәтте музыканың үнін басып кетті. Еркін бағдарламалы бастаған кезде жанкүйерлердің қатты айқайлап, қолдау білдіргені соншалық, алғашқы музыкалық екпінді естімей қаламын ба деп ойладым. Мұндай ықыластың мәнерлеп сырғанаушылар үшін маңызы зор. Көрерменге менің мұз үстіндегі өнерім мен бағдарламаларды орындау мәнерім ұнайтын сияқты. Мұны сезіну маған да ерекше қуаныш сыйлайды. Алда мені жаңа жарысқа дайындық күтіп тұр. Ертең АҚШ-қа ұшамын. Алғашқы Гран-при кезеңіне дейін екі жарым апта уақытым бар. Сол уақытты барынша тиімді пайдаланып, жаттығуға кірісемін, – деді Софья Самоделькина.

Әйелдер арасындағы жекелей сырғанауда алтын жүлдені 226,01 ұпай жинаған Александра Игнатова иеленсе, күміс медаль 209,20 ұпай алған Оңтүстік Корея өкілі Ким Юджэнің еншісіне бұйырды. 2022 жылғы Олимпиада ойындарының күміс жүлдегері Александра Игнатова еркін бағдарламада күрделі төрт айналымды секірулерге басымдық берді. Спортшы төрт айналымды лутцты қондыру кезінде аздаған қателікке жол берсе де, одан кейінгі элементтерді сенімді орындап шықты. Үштік риттбергер мен үштік сальховты, үштік лутц – үштік тулуп каскадын және үш секіруден құралған күрделі комбинацияны сәтті орындаған Игнатова тағы бір мәрте өзінің техникалық шеберлігін танытты.

– Көрерменнің қолдауы керемет болды. Атмосферасы да ерекше әсер қалдырды. Тіпті жаттығу кезінде-ақ жанкүйерлердің ықыласына таңалдым. Олар сол кезде де қолдарына плакат ұстап, бізге қолдау білдіріп жатты. Ал мұз айдынына қыздыру жаттығуларына шыққанда, трибуналардан естілген қошемет күшейді. Қай елде өнер көрсетсем де, жанкүйерлердің осындай ықыласына бөлену мен үшін үлкен қуаныш. Қолдауларыңыз үшін барлығыңызға көп рақмет! – деді Александра Игнатова.

Ал ерлер арасындағы жекелей сырғанауда ел намысын қорғаған Диас Жиренбаев еркін бағдарламада жетінші орыннан тоғызыншы орынға сырғыды. Екі бағдарламаның қорытындысы бойынша спортшымыз 186,27 ұпайға ие болды.

Турнирде бейтарап мәртебеде өнер көрсеткен Владислав Дикиджи 312,79 ұпаймен алтын жүлдеге қол жеткізсе, күміс және қола медальдарды оның отандастары Глеб Лутфуллин (277,23 ұпай) мен Пётр Гуменник (261,76 ұпай) еншіледі.

Сонымен төрт күнге созылған мұз айдынындағы тартыс арнайы әзірленген гала-шоумен түйінделді. Бағдарламаға турнир жеңімпаздары мен жүлдегерлер, Денис Тен академиясының тәрбиеленушілері қатысты. Кештің ерекше қонақтарының бірі – Денис Теннің көптен бергі досы, атақты мұзакробаты Мари-Пьер Лере. Франция чемпионы спорттық мансабын аяқтағаннан кейін әуедегі акробатиканы меңгерген. Ол – мұз айдынының үстінде, бірнеше метр биіктікте күрделі элементтерді ешқандай сақтандырусыз орындайтын санаулы өнерпаздардың бірі. Мари-Пьер Лере мен халықаралық жобалардың финалисі, «Моананын» орыс тіліндегі нұсқасының вокалдық партияларын орындаған Санат Асуат қазақ тілінде бірлескен нөмір ұсынды.

АIQYN

Меншік иесі – «Айқын-Литер» ЖШС

Директор – Талғат ЕШЕНҰЛЫ

Бас редактор – Амангелді ҚҰРМЕТ

Гүлзина БЕКТАС – Бас редактордың бірінші орынбасары

Мадияр ТӨЛЕУ – Шығарушы редактор

Елдар ҚАБА – Секретариат меңгерушісі

АЙМАҚТАҒЫ ТІЛШІЛЕР:
Албап АЛПЫСБАЙҰЛЫ – Ақмола облысы
Алтынай БАУЫРЖАНҚЫЗЫ – Алматы қаласы
Саятхан САТЫЛҒАН – Жамбыл облысы
Әдебиет БЕЛГІБАЙҰЛЫ – Қарағанды облысы
Назгүл НАЗАРБЕК – Шымкент қаласы
Ерболат ЖАЛҒАСБAY – Қызылорда облысы
Бағдат ЖАНҒАЗАҚ – Атырау облысы
Эльмира ЖҮРСІНБЕКҚЫЗЫ – Абай облысы

«АЙҚЫН» ГАЗЕТІНІҢ ЖАЗЫЛУ ИНДЕКСІ:

Кәсіпорындар, мекемелер үшін – 15102
Зейнеткерлер, соғыс ардагерлері үшін – 55102
Жеке жазылушылар үшін – 65102

ЖАРНАМА БӨЛІМІ:
8(707) 675-42-14, 8(7172) 72-95-31
reklam.aikyn@gmail.com

ЖАЗЫЛУ ЖӘНЕ ТАРАТУ БӨЛІМІ:
8(771) 804-61-32
podpiska.alt@gmail.com

Газет аптасына 3 рет шығады

Газет «Айқынның» компьютер орталығында беттелді

ЖАЛПЫ ТАРАЛЫМЫ: 40 000

Тапсырыс №4802

Астана қ. «Медиа-холдинг «ERNUR» ЖШС
Сілеті көшесі 30,
тел.: 8(7172) 99-77-77
Алматы қаласы, «Алматы-Болашақ» АҚ
Мухомов көшесі, 223 Б
Шымкент қ. «ERNUR-print» ЖШС,
Әлімқұлов көшесі 22,
тел.: 8(7252) 53-06-66, 54-07-47 ішкі 114,